

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอผลการศึกษาก่อออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 บริบทชุมชน ที่อธิบายถึงสถานะของชุมชนในด้านต่าง ๆ 9 หัวข้อด้วยกัน ประกอบด้วย ลักษณะทางกายภาพของชุมชน ประวัติการตั้งถิ่นฐานของชุมชน สภาพทางภูมิศาสตร์ ลักษณะทางประชากร สภาพทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคม ระบบความเชื่อ ลักษณะการปกครองและการเมืองชุมชน และผู้นำชุมชน

ตอนที่ 2 การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของชุมชนอันเป็นผลมาจากการสร้างถนนใหม่ โดยศึกษาในประเด็นสภาพการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมด้วย

ตอนที่ 3 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินภายหลังการสร้างถนนสายใหม่ตัดผ่านชุมชน โดยศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในชุมชน และการใช้ประโยชน์พื้นที่ทางการเกษตรที่เปลี่ยนแปลงไป

ตอนที่ 1 บริบทชุมชน

1. ลักษณะทางกายภาพของชุมชน

1.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

บ้านราษฎร์ภักดี เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในหมู่ที่ 10 ตำบลดับเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดเชียงราย ที่พิกัด PB 468972 สามารถเดินทางจากอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยทางหลวงหมายเลข 1020 ถึงอำเภอเทิง จากอำเภอเทิงอีก 8 กิโลเมตรจะถึงทางแยกบ้านป่าบง เลี้ยวซ้ายเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 1155 เดินทางอีก 30 กิโลเมตร ถึงทางแยกขึ้นภูรีฟ้าที่บ้านแม่แผ่นดินทอง จากนั้นเดินทางตามเส้นทางขึ้นสู่ภูรีฟ้าอีก 4 กิโลเมตร ก็จะถึงบ้านราษฎร์ภักดี

บ้านราษฎร์ภักดีมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับอำเภอเวียงแก่น
ทิศใต้	ติดกับบ้านราษฎร์รักษา
ทิศตะวันออก	ติดกับบ้านร่มฟ้าไทย
ทิศตะวันตก	ติดกับบ้านแม่แผ่นดินทอง

สำหรับชื่อหมู่บ้าน ส่วนใหญ่จะเป็นที่รู้จักกันในชื่อ “เจ็งเม็ง” มาจากชื่อของผู้เฒ่าที่เคยอาศัยอยู่ที่นั่นมาตั้งแต่ครั้งเดิม ต่อมาในปี พ.ศ. 2528 กรมประชาสงเคราะห์ได้เข้ามาจัดตั้งหน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาในหมู่บ้าน และก็ได้ตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่อย่างเป็นทางการว่า “หมู่บ้านราษฎร์ภักดี” และในปี พ.ศ. 2530 ทางราชการก็แต่งตั้งให้หมู่บ้านราษฎร์ภักดีเป็นหมู่บ้านที่ถูกต้องตามกฎหมาย โดยมีผู้ใหญ่บ้านคนแรกชื่อ นายวันชัย จรูญสกุลวงศ์ ส่วนผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบันนี้เป็นคนที่ 3 ชื่อ นายสุรศักดิ์ จรูญสกุลวงศ์

จากข้อมูลการสำรวจของศูนย์ส่งเสริมการเกษตรพื้นที่สูงคอยผาหม่น เมื่อปี พ.ศ. 2542 พบว่า ในหมู่บ้านมีจำนวนบ้านเรือนรวมกันทั้งสิ้น 201 หลังคาเรือน มีพื้นที่อยู่อาศัย 77 ไร่ 3 งาน และพื้นที่ทำกิน (ไร่หมุนเวียนปีปัจจุบันและไร่ชาก) 4,225 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกข้าวไร่ 3,622 ไร่ พื้นที่ไร่ข้าวโพด 178 ไร่ พื้นที่ไร่จริง 88 ไร่ พื้นที่ไร่กะหล่ำ 273 ไร่ พื้นที่ทำนา 4 ไร่ และพื้นที่ทำสวนผลไม้ 60 ไร่ (ศูนย์ส่งเสริมการเกษตรพื้นที่สูงคอยผาหม่น, 2542)

1.2 ลักษณะของพื้นที่ศึกษา

การเดินทางไปยังหมู่บ้านเป็นไปอย่างสะดวกและสามารถเดินทางได้ตลอดฤดูกาล เพราะสภาพถนนเป็นถนนลาดยางตลอดสาย เมื่อเข้าสู่หมู่บ้านจะเห็นว่ามีการสร้างบ้านเรือนไปตามแนวถนนตลอดความยาวของหมู่บ้านประมาณ 3 กิโลเมตร บ้านเรือนบริเวณปลายหมู่บ้านจะสร้างห่างกัน แต่จะอยู่รวมกลุ่มกันหนาแน่นบริเวณกลางหมู่บ้าน ส่วนพื้นที่รอบ ๆ หมู่บ้าน บนคอย และไกลเข้าไปในหุบเขาจะเป็นพื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้าน

ในหมู่บ้านราษฎร์ภักดีมีโรงเรียน 1 แห่ง คือโรงเรียนบ้านราษฎร์ภักดี เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีหน่วยงานราชการที่เข้ามาตั้งทำการในหมู่บ้าน ได้แก่ หน่วยพัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขาของกรมประชาสงเคราะห์ ศูนย์บริการสวัสดิการสังคมพื้นที่สูงของกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และหน่วยงานตำรวจตระเวนชายแดน

ส่วนสาธารณูปโภคภายในหมู่บ้าน จะมีหอกระจายข่าว 1 แห่ง ศาลาประชาคม 1 แห่ง ตู้โทรศัพท์สาธารณะ 1 เครื่อง มีโทรศัพท์สำหรับบริการ 1 เครื่องและโทรศัพท์ส่วนตัว 3 เครื่อง นอกจากนั้นก็ยังมีถังกักเก็บน้ำฝน 4 ถังสร้างเมื่อปี พ.ศ. 2528 และอ่างเก็บน้ำอีก 1 แห่ง สร้างเมื่อปี พ.ศ. 2535

สำหรับแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคของชาวบ้านราษฎร์ภักดีใช้การต่อน้ำจากภูเขาเรียกว่า “ประปาภูเขา” โดยต่อท่อเข้ามาเก็บไว้ที่ถังพักน้ำ และต่อผ่านท่อส่งน้ำไปให้ทุกครัวเรือน จากการสำรวจพบว่า ชาวบ้านมีน้ำใช้อุปโภคบริโภคตลอดปี ไม่ขาดแคลน ส่วนเครื่องอุปโภคและบริโภคนั้น ชาวบ้านจะหาจากป่าและบางส่วนก็ปลูกพืชผักทานเอง จะพึ่งพาตลาดภายนอกก็แต่เฉพาะของที่ชาวบ้านผลิตเองไม่ได้

ตารางที่ 1 แสดงเวลาและจำนวนหลังคาเรือนระหว่าง พ.ศ. 2540 - 2542

พ.ศ.	จำนวนหลังคาเรือน
2540	197
2541	202
2542	201

(หน่วยงานสำรวจตระเวนชายแดนบ้านราษฎร์ภักดี, 2542)

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนพื้นที่การใช้ประโยชน์

พื้นที่การใช้ประโยชน์	จำนวน	
	ไร่	งาน
อยู่อาศัย	77	3
ปลูกข้าวไร่	3,622	-
ไร่ข้าวโพด	178	-
ไร่จิง	88	-
ไร่กะหล่ำ	273	-
ทำนา	4	-
ปลูกถั่วเขียว	60	-
รวม	4,302	3

(ศูนย์ส่งเสริมการเกษตรพื้นที่สูงคอยผาหม่น, 2542)

1.3 การแต่งกายและภาษา

การแต่งกายของชาวบ้านจะได้รับอิทธิพลจากคนพื้นล่างมากขึ้น แต่ก่อนจะแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่า ต่อมาก็เริ่มเปลี่ยนมาสวมชุดของคนพื้นล่าง แต่ก็ยังมีการแต่งชุดประจำเผ่าอยู่โดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้เฒ่าผู้แก่ หรือเด็กตัวเล็ก ๆ ที่สวมชุดประจำเผ่ามั้งขาว ซึ่งมีลักษณะดังนี้

ผู้หญิงมั้งขาวจะนุ่งกระโปรงจีบอັคกลีบรอบตัวยาวแค่เข่า ทำด้วยผ้าใยถั้วชาสีขาวเรียบ ไม่มีการตกแต่งใด ๆ ทั้งสิ้น ส่วนเสื้อจะผ่าอก แขนยาว สีดำ แต่งสาบทั้งสองข้างและปลายแขนด้วย

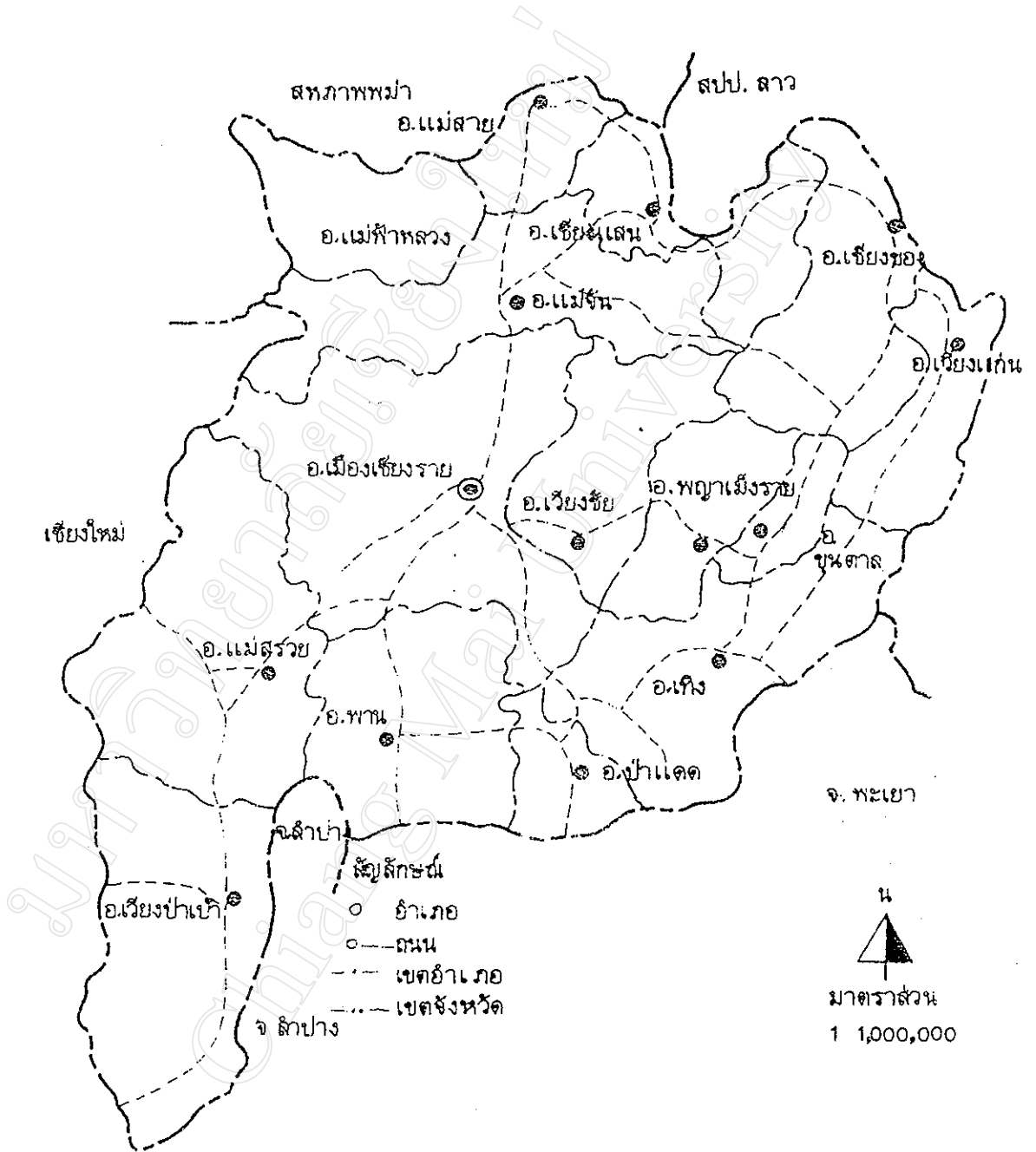
แถบผ้าสีฟ้าสด เสื้องานใหญ่นั้นตกแต่งด้านหน้าด้วยลายปักและลายหมุน (ถือลายปะกลับเอาผ้าไปหมุนด้านใน) ทั้งสองแบบมีปกติดหลังคอแต่งตลอดคืนด้วยลายปัก ลายปะ และลายหมุน ผ้ากันเปื้อนของม้งชาวเป็นผ้าดำแต่งริมด้วยแถบผ้าสีฟ้าสดผูกกันทั้งด้านหน้าและหลัง สำหรับงานใหญ่จะแถมลายปักวิจิตรพิสดารตรงกลาง และผ้าคาดเอวก็แต่งด้วยลายปักและลายหมุน ท่อนบนทับเสื้อด้วยเอี๊ยมหน้าเอี๊ยมหลังประดับเครื่องเงินเต็มที พุ่ห้อยชายผ้าคาดกันเปื้อนนั้นเป็นสีบานเย็นหรือชมพูจัดจ้า ซึ่งชุดทรงเครื่องใหญ่เช่นนี้จะเห็นได้เมื่อมีงานใหญ่หรืองานเทศกาลประจำหมู่บ้าน

หญิงม้งชาวจะเกล้าจุกเหนือหน้าผาก และโพกศีรษะด้วยผ้าโพกซึ่งมีหลายแบบ แบบหนึ่งคือคาคอรูปศีรษะแน่นอนหน้าด้วยผ้าดำก่อนแล้วจึงใช้ชายที่เหลือยาวอีกราว 6 เมตรพันรอบ ๆ เป็นขอบกว้างและหนา อีกแบบคือพันผ้าให้กว้างราว 12 ซม. แล้วพันรอบศีรษะ 2-3 รอบมีปุยไหมพรมเล็ก ๆ ตีแดงหรือชมพูแต่งบนลายปักอีกที

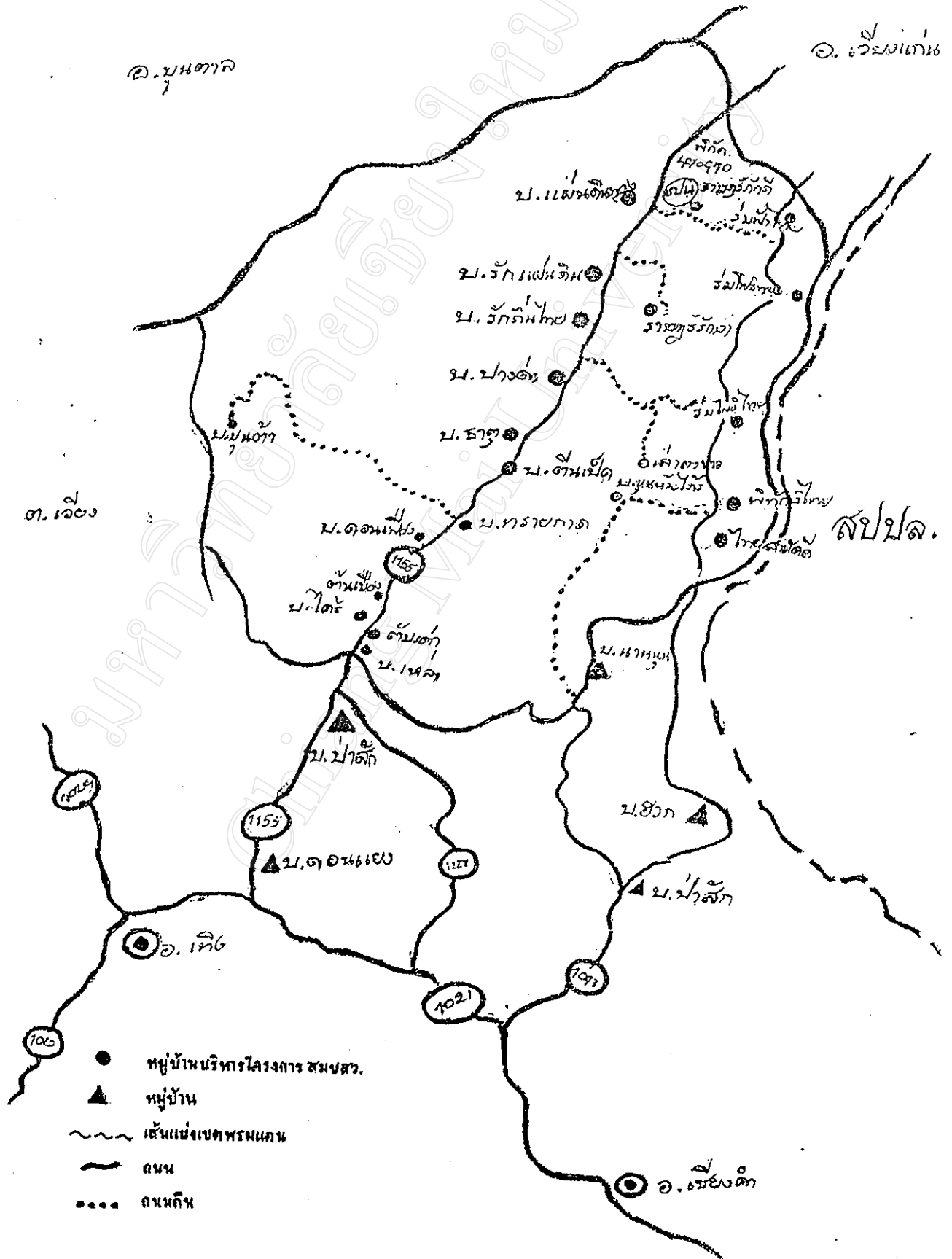
ชายม้งชาวจะสวมกางเกงขายาวผ้าฝ้ายดำหลวม ๆ นุ่งป้ายหน้าขมวดปมเหน็บเอวหรือคาดเข็มขัดตามแต่โอกาสหรือความถนัด สวมเสื้อแขนยาวผ่าอกสีดำมักทำด้วยผ้าฝ้าย บางโอกาสอาจจะใช้ผ้าแพรปิ้งลิ้นหรือกำมะหยี่ โดยตัวเสื้อจะสั้นลอยอยู่เหนือเอว สายป้ายติดกระดุมเงินที่คอและอกซ้าย สายอกที่ทับอยู่ด้านนอกตกแต่งด้วยลายปักที่แตกต่างกันไปตามสาขาในเผ่า จะให้ครบเครื่องต้องมีผ้าคาดเอวผืนกว้าง บางผืนยาวถึงหกเมตร บางผืนเป็นผ้าเฉลียงพับทบให้ชายเป็นมุมแหลม เวลาคาดจะผูกทั้งชายซึ่งประดับงดงามนี้ให้ห้อยลงมาสมอกัน ด้านหน้าคาดด้วยผ้ากันเปื้อนหรือชายไหวของผู้หญิง ตามประเพณีผู้ชายจะโกนศีรษะไว้หางเปียกลางกระหม่อม แต่ปัจจุบันนี้ในหมู่บ้านไม่มีการไว้ทรงผมตามประเพณีแล้ว แต่ไว้ทรงผมเหมือนคังเช่นคนพื้นล่างทั่วไป

ส่วนภาษาที่ชาวบ้านราษฎร์รักคิดใช้นั้น มีทั้งภาษาม้ง ซึ่งทางภาษาศาสตร์จัดอยู่ในสาขาเมี้ยว - เย้า ของตระกูลจีน-ทิเบต และพบว่าม้งมีคำที่ยืมมาจากภาษาอื่นปนเปออยู่ในภาษาม้งด้วย ซึ่งภาษาม้งนี้ชาวบ้านจะใช้ในการสนทนาติดต่อระหว่างชาวบ้านด้วยกันเอง และอีกภาษาหนึ่งคือภาษาไทย ซึ่งส่วนใหญ่ชาวบ้านจะพูดได้ทั้งเกือบทุกคนจะมีก็เฉพาะผู้เฒ่าผู้แก่ที่มีอายุมาก ๆ หรือเด็กเล็กที่ยังไม่ถึงวัยเรียนที่พูดไม่ได้ โดยปกติชาวบ้านจะใช้ภาษาไทยในการติดต่อกับบุคคลภายนอกทั้งคนพื้นล่าง และชาวบ้านต่างหมู่บ้านที่เป็นชาวเขาเผ่าอื่น

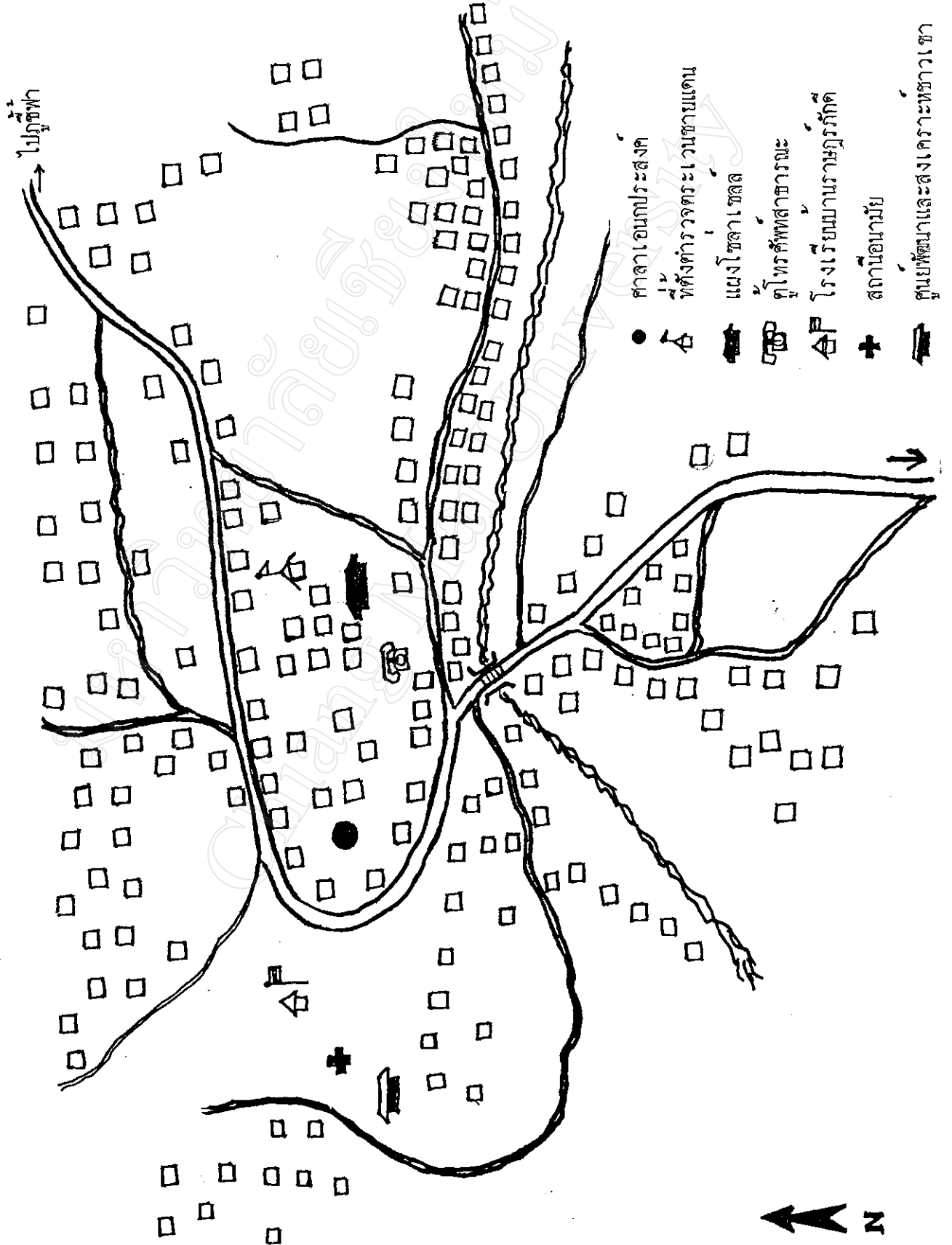
ภาพที่ 3 แผนที่จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ 4 แผนที่แสดงที่ตั้งบ้านราษฎรภักดีในพื้นที่ตำบลต้า
อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย

ภาพที่ 5 แผนที่หมู่บ้านราษฎร์ภักดี

2. ประวัติการตั้งถิ่นฐานของชุมชน

แต่เดิมชุมชนแห่งนี้มีถิ่นฐานอยู่แถบชายแดนประเทศลาว แต่ต่อมาได้อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยอยู่ในฝั่งไทย โดยได้กระจายชุมชนออกเป็นกลุ่มย่อย 5 กลุ่ม อาศัยอยู่ทั่วไปในบริเวณคอกผาหม่น ตำบลคืบเต่า อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ซึ่งในสมัยนั้นชาวบ้านเหล่านี้ได้ร่วมกับผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ทำลายความมั่นคงของประเทศไทย แต่เมื่อปี พ.ศ. 2525 ชาวเขาเผ่าม้งทั้ง 5 กลุ่มได้คิดกลับใจมาบดตัวต่อรัฐบาลไทย โดยได้ส่งหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย ซึ่งขณะนั้นผู้ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงราย คือ นายมนตรี ตระหง่าน และผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงรายก็ได้มอบหมายให้ พ.ศ.วิโรจน์ ทองมิตร ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่ง ผบ. พัน.173 ค่ายแมงกาโต บ้านยางหอม ให้เข้ามาเจรจากับตัวแทนของชาวบ้าน ได้ผลสรุปว่า ชาวบ้านจะมอบอาวุธที่มีทั้งหมดให้กับรัฐบาล แต่ทางรัฐบาลจะต้องรับรองความปลอดภัยของพี่น้องชาวม้งทั้งหมดทุกหมู่บ้าน ให้มีสิทธิทำมาหากินอย่างอิสระ และต้องทำบัตรประจำตัวประชาชนให้กับทุกคน หลังจากนั้นชาวบ้านและทหารของรัฐบาลก็ช่วยกันขับไล่กลุ่มผู้ก่อการร้าย ซึ่งในขณะนั้นกลุ่มผู้ก่อการร้ายได้ตั้งกองบัญชาการอยู่ ณ ที่ตั้งของหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ปัจจุบันนี้ เมื่อกลุ่มผู้ก่อการร้ายหลบหนีออกไปจากฐานที่ตั้ง ทางทหารก็ได้เข้ามาถูกระเบิดบริเวณรอบ ๆ ฐานที่ตั้งกองบัญชาการเก่าแล้วก็ได้ให้ชุมชนทั้ง 5 กลุ่มจากคอกผาหม่น ย้ายมาอยู่รวมกันเป็นชุมชนเดียว ซึ่งเริ่มแรกมีประชากรทั้งหมดประมาณ 300 คน และมีบ้านเรือน 58 หลังคาเรือน โดยทางทหารและกรมพัฒนาที่ดินได้เข้ามาปรับสภาพพื้นที่ให้เหมาะที่จะสร้างบ้านเรือนได้ พร้อมทั้งสร้างถนนเส้นเล็ก ๆ ให้สามารถเชื่อมต่อกับชุมชนภายนอกได้

ต่อมาในปี พ.ศ. 2534 ได้มีชาวเขาเผ่าม้งชาวเช่นเดียวกันแต่อาศัยอยู่ในเขตอำเภออู่เมียง จังหวัดตาก ได้อพยพมาอยู่ด้วยประมาณ 10 หลังคาเรือน เพราะชุมชนเดิมอยู่บนพื้นที่สูงติดต่อกับชุมชนภายนอกลำบาก อีกทั้งยังขาดแคลนพื้นที่ทำการเกษตรจึงทำให้หมู่บ้านราษฎรภักดีขยายพื้นที่ของหมู่บ้านออกมาจนมีสภาพเป็นชุมชนเหมือนในปัจจุบันนี้ (วันชัย จรูญสกุลวงศ์, 2543)

3. ลักษณะทางภูมิศาสตร์

สภาพภูมิศาสตร์โดยรอบหมู่บ้านล้อมรอบไปด้วยภูเขาสูง หมู่บ้านตั้งอยู่ที่ราบระหว่างภูเขาสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 650 เมตร มีแม่น้ำหาวไหลผ่านหมู่บ้าน ซึ่งเป็นแหล่งน้ำสำคัญที่ชาวบ้านใช้ในการอุปโภคบริโภค

พื้นที่ของหมู่บ้านอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ตามราชกิจจานุเบกษาของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ฉบับที่ 851 (พ.ศ. 2522) ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 สภาพป่าไม้อุดมไปด้วยไม้มีค่าจำนวนมาก อาทิเช่น ไม้สัก ไม้ยาง ไม้ประดู่ ไม้มะค่าโมง

ไม้ตะเคียน ไม้จำปีป่า ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้เหียง ไม้พลวง เป็นต้น (กองร้อยอาสารักษาดินแดนที่ 4, 2522)

4. ลักษณะทางประชากร

ชาวบ้านราษฎรภักดีเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง โดยสืบเชื้อสายของเผ่าม้งขาว เรียกตัวเองว่า “ฮมูง คิว” (Hmoong Deaw) แต่ก่อนจะเรียกพวกม้งนี้ว่า “แม่ว” ซึ่งปัจจุบันทางราชการพยายามจะให้เปลี่ยนการเรียกแม่วมาเป็น โม้ง หรือ ม้ง แทน ในหมู่บ้านมีประชากรทั้งสิ้น 2,145 คน แบ่งเป็น เพศชาย 995 คน และเพศหญิง 1,150 คน

ตารางที่ 3 แสดงจำนวนประชากรแยกตามเพศระหว่าง พ.ศ. 2538 – 2542

พ.ศ.	เพศชาย	เพศหญิง	รวม
2538	733	742	1,475
2539	793	787	1,580
2540	936	1,055	1,991
2541	997	1,094	2,091
2542	995	1,150	2,145

(สถานีอนามัยบ้านแผ่นดินทอง, 2542)

5. สภาพทางเศรษฐกิจ

5.1 ประชากรและอาชีพ

บ้านราษฎรภักดี มีจำนวนหลังคาเรือนทั้งหมด 201 หลังคาเรือน ครอบครัวมีลักษณะการประกอบอาชีพและวิธีการผลิตดังนี้

5.1.1 อาชีพหลักของชาวบ้านก็คือ การทำการเกษตร ได้แก่ การทำไร่ข้าว ไร่ข้าวโพด ไร่ชิง ไร่กะหล่ำและทำนา ผลผลิตที่ได้จากการทำไร่ข้าวและทำนา ชาวบ้านจะเก็บไว้กินและใช้ก่อน ถ้ามีเหลือก็จะขายเพื่อนำเงินไว้ซื้อของที่ชาวบ้านผลิตเองไม่ได้ ส่วนผลผลิตที่ได้จากการทำไร่ชิงและ ไร่กะหล่ำ จะมุ่งผลิตเพื่อขายเท่านั้น ซึ่งพื้นที่ในการทำไร่นั้นก็ได้โดยวิธีการโค่นและเผาป่า โดยจะทำการเพาะปลูกในพื้นที่หนึ่งเป็นเวลาหนึ่งฤดูเพาะปลูก แล้วย้ายไปปลูกในพื้นที่อื่นในปีถัดไป และจะปล่อยให้พื้นที่ไร่เก่าฟื้นตัวเพื่อฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินตาม

ธรรมชาติขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งจะใช้เวลา 5 ปีขึ้นไปจึงจะกลับมาทำไร่ในพื้นที่เดิมโดยหมุนเวียนต่อเนื่องกันไป

5.1.1 การค้าขาย ในหมู่บ้านจะมีร้านขายของชำอยู่ 5 ร้าน ขายของจำพวก ปลากระป๋อง สบู่ ยาสีฟัน บะหมี่สำเร็จรูปและสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็น นอกจากนั้นยังมี น้ำมันเมล็ด ๆ อีก 2 ป้อม ซึ่งส่วนใหญ่จะขายให้กับคนในหมู่บ้านเป็นหลัก

5.1.2 การรับจ้างแรงงาน จะมีอยู่ 15 หลังคาเรือน ซึ่งจะมีทั้งที่ประกอบอาชีพหลักโดยการออกไปรับจ้างแรงงานนอกหมู่บ้าน และแบบเฉพาะกิจตามฤดูกาล เช่น รับจ้างเป็นแรงงานให้กับกรมทางหลวงเมื่อมีการสร้างถนน เป็นต้น

5.1.3 อาชีพเสริม เมื่อว่างจากการทำไร่ ผู้หญิงที่มีฝีมือในการปักผ้าก็จะมานั่งปักผ้า ผ้าที่ปักจะปักเป็นทลวดลายต่าง ๆ ตามแบบของชาวม้ง อาจจะปักเป็นส่วนประกอบของชุดประจำเผ่า หรือปักเล่าเรื่องราวเล่าขาน ตำนาน นิทานพื้นบ้านของชาวม้ง เพื่อจะส่งไปขายที่ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยจะมีชาวม้งบางส่วนที่อาศัยอยู่ที่นั่นเป็นคนรับซื้อเพื่อที่จะขายต่อให้กับชาวต่างชาติต่อไป หรือถ้าเป็นช่วงเทศกาลท่องเที่ยวก็อาจจะนำมาวางขายหน้าบ้าน หรือฝากร้านขายของชำเพื่อขายให้กับนักท่องเที่ยวที่มาแวะเที่ยวชมหมู่บ้าน

ตารางที่ 4 แสดงอาชีพและจำนวนหลังคาเรือนที่ประกอบอาชีพ

อาชีพ	จำนวนหลังคาเรือน
ทำการเกษตร	201
ค้าขาย	5
รับจ้างแรงงาน	15

(หน่วยงานสำรวจตระเวนชายแดนบ้านราษฎร์ภักดี, 2542)

5.2 การถือครองที่ดิน

โดยพหุคินัยหมู่บ้านราษฎร์ภักดีจะมีการถือครองที่ดินทั้งบริเวณที่ตั้งบ้าน รวมไปถึงพื้นที่ทำกิน ถ้าเป็นพื้นที่ในชุมชนจะจับจองไว้สำหรับสร้างบ้าน ถ้าเป็นพื้นที่ทำกินก็จะโค่นถางป่าไว้สำหรับทำไร่ของตนเองหรือให้ชาวบ้านคนอื่นเช่า โดยที่ดินเหล่านั้นไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย

5.3 การใช้ประโยชน์จากป่า

การพึ่งพาอาศัย และใช้ประโยชน์จากป่า ถือเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญอย่างหนึ่งของชุมชนบ้านราษฎรภักดี ในอดีตการพึ่งพาอาศัยทรัพยากรจากป่านั้นครอบคลุมปัจจัยทั้งสี่ของการดำรงชีวิต ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย ในปัจจุบันก็เช่นเดียวกัน เพียงแต่ลดระดับความเข้มข้นลงเท่านั้น จากการศึกษาพบว่าลักษณะการใช้ประโยชน์จากป่าของชาวบ้านราษฎรภักดีที่สำคัญคือ ประการแรก ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากป่าเพื่อเป็นแหล่งอาหารและยารักษาโรค ชาวบ้านยังมีการเก็บ หา ล่า ใช้ประโยชน์จากพืชและสัตว์ป่าบางชนิดมาใช้กินเป็นอาหาร พืชผักจากป่า เช่น เห็ดชนิดต่าง ๆ หน่อไม้ ยอด ใบ และดอกของต้นไม้ป่า สัตว์ป่าที่ใช้เป็นอาหาร เช่น ไก่ป่า หมูป่า นกป่า เป็นต้น ส่วนยารักษาโรคก็จะเป็นพืชสมุนไพรจากป่าจำพวก รากไม้ เปลือกไม้ ใบไม้ มาใช้เป็นยารักษาอาการเจ็บไข้ การได้มาซึ่งอาหารและยารักษาโรคจากป่าเหล่านี้ช่วยลดรายจ่ายที่ต้องซื้อหาจากในเมืองได้มากทีเดียว ประการที่สอง ชาวบ้านใช้ประโยชน์จากป่าเพื่อการสร้างและซ่อมแซมบ้านเรือน ชาวบ้านจะใช้ไม้สำหรับการทำเสา โครงอาคาร ฝาบ้าน และใช้ใบทำหลังคา ประการที่สาม ใช้ประโยชน์จากป่าเพื่อทำเครื่องใช้ไม้สอย เครื่องเรือน เช่น ทำภาชนะทรงกระบอกไว้ใส่น้ำดื่ม ทำช้อน เป็นต้น แต่ยังไม่พบว่าชาวบ้านยึดอาชีพการหาผลิตภัณฑ์จากป่ามาขายแต่อย่างใด

5.4 สิ่งอำนวยความสะดวก

เมื่อมีการสร้างถนนลาดยางเข้าไปในหมู่บ้าน ทำให้มีสาธารณูปโภคตามมา เช่น การเดินกระแสไฟฟ้า ตู้โทรศัพท์สาธารณะ เป็นต้น จำนวนของพาหนะและสิ่งอำนวยความสะดวกก็เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนพาหนะ

พาหนะ	จำนวน
รถยนต์	75
รถจักรยานยนต์	89
รถจักรยาน	5

(หน่วยงานสำรวจตระเวนชายแดนบ้านราษฎรภักดี, 2542)

ตารางที่ 6 แสดงจำนวนสิ่งอำนวยความสะดวก

สิ่งอำนวยความสะดวก	จำนวน
วิทยุ - เทป	37
โทรทัศน์	71
หม้อหุงข้าวไฟฟ้า	15
เตาแก๊ส	18
ตู้เย็น	38
เตารีด	4
เครื่องซักผ้า	1

(หน่วยงานสำรวจตระเวนชายแดนบ้านราษฎร์ภักดี, 2542)

6. ลักษณะทางสังคม

6.1 วิถีชีวิต

ชาวบ้านในหมู่บ้านราษฎร์ภักดี มีอาชีพทำไร่เป็นส่วนใหญ่ ฉะนั้นการดำเนินชีวิตของคนในหมู่บ้านจึงเป็นไปอย่างเรียบง่าย โดยเฉพาะหมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านชาวเขา ซึ่งมีความเป็นอยู่ที่ไม่พิถีพิถันอยู่กันแบบง่าย ๆ กินกันแบบง่าย ๆ

ด้านความเป็นอยู่นั้น เข้าขึ้นมาแม่บ้านก็จะปรุงอาหาร ซึ่งจะเน้นการใช้พืชผักในการประกอบอาหารเป็นส่วนใหญ่ นาน ๆ ครั้งจึงจะมีเนื้อสัตว์มาประกอบอาหาร เมื่อทำอาหารเสร็จแล้วทั้งครอบครัวก็จะกินอาหารกันแล้วจึงจะออกไปทำงานที่ไร่ ถ้ามีลูกที่อยู่ในวัยเรียนก็จะส่งไปโรงเรียนบ้านราษฎร์ภักดีก่อน แต่ถ้าลูกยังเล็กอยู่ก็จะเอาผ้าพันลูกน้อยติดกับหลังของผู้เป็นแม่ แล้วก็แบกขึ้นไปทำไร่บนคอกด้วย พอตอนเที่ยงจะกินอาหารกันตามห้างไร่ โดยนำเอาอาหารที่ทำตอนเช้าห่อมาด้วย พอตกเย็นก็จะพากันกลับบ้าน ถ้าครอบครัวใดมีลูกที่โตพอจะหุงหาอาหารได้ เมื่อลูก ๆ กลับจากโรงเรียนแล้วก็จะมาช่วยหุงข้าว ทำอาหารไว้รอพวกที่ไปทำไร่ แต่ถ้าบ้านใดไม่มีลูกหรือลูกยังเล็กก็จะเป็นหน้าที่ของแม่บ้านที่จะต้องกลับมาหุงหาอาหารสำหรับครอบครัวในตอนเย็น บ่อยครั้งที่เราจะเห็นผู้ชายอยู่กับบ้านไม่ออกไปทำงานที่ไร่ เพราะชาวบ้านที่นี่ถือว่า ภรรยาต้องหาเลี้ยงสามี ถ้าเลี้ยงสามีไม่ไหวสามีสามารถหาภรรยาใหม่ให้มาช่วยเลี้ยงคนได้ ดังนั้นเราจึงจะเห็นผู้หญิงที่ถึงแม้จะอายุมากแล้วแต่ก็ยังต้องออกไปทำไร่ นอกจากจะแก่มากจนทำไร่ไม่ไหวก็จะอยู่บ้านทำงานบ้าน

6.2 ความสัมพันธ์ในครอบครัวและชุมชน

ทุกคนในครอบครัวจะมีความใกล้ชิดกันเพราะจะต้องช่วยกันทำไร่ ดังนั้นเวลาส่วนใหญ่ในแต่ละวันก็จะได้อยู่ร่วมกัน ส่วนความสัมพันธ์กับครอบครัวอื่นนั้นก็ถือว่าเพื่อนบ้านทุกคนเป็นเสมือนญาติ ในหมู่บ้านจะมีสกุลหลัก ๆ อยู่ 3 สกุล คือ แซ่ย่าง แซ่ทอ และแซ่ลี ซึ่งเป็นสกุลดั้งเดิม ตั้งแต่มีการก่อตั้งหมู่บ้าน ด้วยความที่ทุกคนเป็นชนชาวม้งชาวเหมือนกัน อาศัยอยู่ร่วมกัน มีภาษาและวัฒนธรรมเดียวกัน จึงเปรียบเสมือนเป็นพี่น้องกัน

สำหรับความสัมพันธ์กับชุมชนอื่นนั้น ถือเป็นชุมชนที่อยู่ใกล้ ๆ กัน ถึงแม้จะเป็นคนละเชื้อสายแต่ก็มีความสัมพันธ์ในการติดต่อค้าขายกันอย่างดี พวกหนุ่มสาวก็อาจจะชอบพอรักใคร่กัน เมื่อแต่งงานก็จะไปมาหาสู่ญาติพี่น้องซึ่งกันและกัน หรือเมื่อมีงานประเพณี งานมงคลต่าง ๆ ก็จะเชิญชาวบ้านที่รู้จักกันอีกหมู่บ้านหนึ่งให้มาร่วมงานเพื่อเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชน ส่วนชุมชนชาวม้งที่อยู่ไกลออกไปก็มีการไปมาหาสู่กันตลอดเวลา มีการชักชวนให้มาอยู่ร่วมกัน เช่น ครอบครัวชาวม้งที่ย้ายมาจากอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก เป็นต้น ซึ่งชาวบ้านที่ย้ายมาใหม่นี้ก็ยังคงติดต่อกับญาติพี่น้องของตนที่อยู่จังหวัดตาก เมื่อมีการจัดงานที่จังหวัดตาก ญาติทางนั้นก็จะมาบอกญาติที่อยู่บ้านราษฎร์ภักดี หรือถ้าที่หมู่บ้านมีงานก็จะไปบอกญาติที่จังหวัดตาก ซึ่งก็จะพากันมาช่วยงาน ได้พบปะสังสรรค์กันไปด้วย

ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน เป็นความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น เนื่องจากชาวบ้านนับถือศรัทธาพระพุทธรูปกัน ถึงแม้ว่าในทะเบียนบ้านจะระบุว่านับถือศาสนาพุทธแต่ก็ไม่ได้มีการปฏิบัติตามแบบพุทธศาสนิกชน ไม่มีวัดเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจ ดังนั้น โรงเรียนจึงถือว่าเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนแทน เมื่อมีวันสำคัญทางประเพณี เช่น งานปีใหม่ หรือมีงานละเล่นต่าง ๆ เป็นต้น ชุมชนก็จะใช้พื้นที่สนามฟุตบอลของโรงเรียนเป็นพื้นที่สำหรับจัดงาน แล้วชาวบ้านก็จะพากันมาช่วยงาน มาร่วมงานกันทั้งหมู่บ้าน นอกจากจะมาร่วมงานประเพณีแล้ว ชาวบ้านยังได้มาพบปะพูดคุยกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พร้อมทั้งยังเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกัน นอกจากนั้นบุคลากรของทางโรงเรียนก็ยังเป็นที่นับถือของชาวบ้านเป็นอย่างมาก เพราะเป็นบุคคลที่มีความรู้ และยังช่วยสั่งสอนลูกหลานของพวกเขาให้เป็นคนดี มีความรู้ความสามารถ และยังคงคอยให้คำปรึกษา ช่วยเหลือแนะนำในปัญหาต่าง ๆ ให้ชาวบ้านได้อีกด้วย

6.3 การสันถวนการ

หลังจากเลิกงานในตอนเย็นชาวบ้านก็จะมีโอกาสมาพบปะพูดคุยกันบ้างในหมู่บ้านที่อยู่ใกล้ ๆ กัน แต่โอกาสที่ชาวบ้านทั้งหมู่บ้านจะได้มาพบปะกันก็คงจะเป็นโอกาสที่มีงานประเพณี หรือมีงานละเล่นของหมู่บ้าน

นอกจากงานรื่นเริงดังกล่าวแล้ว ชาวบ้านหลายหลังคาเรือนจะมีวิทยุไว้สำหรับฟังเพลง และสาระนำรู้ต่าง ๆ จากรายการสถานี หรือจะมีวิทยุไว้ฟังเพลงซึ่งเขาจะนิยมฟังเพลงจีนกันมาก

ส่วนโทรทัศน์ก็จะมีอยู่ในหลาย ๆ บ้าน ส่วนมากก็จะใช้สำหรับดูละครและดูข่าว หรือจะดู วีดีโอซึ่งมีม้วนวีดีโอที่พากย์เสียงเป็นภาษาฝรั่งก็มี สำหรับบ้านไหนที่ไม่มีโทรทัศน์ก็จะไปอาศัยดูที่บ้านที่มีโทรทัศน์ ซึ่งก็จะเป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวไปในตัวด้วย

6.4 การสาธารณสุข

หากพิจารณาโดยรวมแล้วจะพบว่า ชาวบ้านส่วนใหญ่มีสุขภาพแข็งแรงดี เพราะมีการออกกำลังกายโดยการทำงานในชีวิตประจำวัน มีพฤติกรรมการรับประทานอาหารที่ดีพอสมควร คือ ชาวบ้านนิยมรับประทานอาหารที่ปรุงสุกใหม่ ๆ รวมทั้งอาหารที่รับประทานก็มีคุณค่าทางอาหารพอสมควร เช่น ผักต่าง ๆ และเนื้อสัตว์ ซึ่งจะให้วิตามินและโปรตีน

ในส่วนพฤติกรรมการดูแลสุขภาพนั้น เมื่อเจ็บป่วยเล็กน้อยๆ จะให้หมอผีประจำหมู่บ้าน ทำพิธีรักษา แต่ถ้าไม่หายจึงจะพาไปอนามัยที่หมู่บ้านแผ่นดินทอง แต่ถ้าเป็นการเจ็บป่วยมาก ๆ หรือคลอดบุตร ชาวบ้านก็จะไปโรงพยาบาลในอำเภอถึงมากกว่า แล้วจึงจะกลับมาให้หมอผีประจำหมู่บ้านทำพิธีกรรมตามความเชื่ออีกทีหนึ่ง

6.5 การศึกษา

ชาวบ้านราษฎรภาคีที่มีอายุตั้งแต่ 30 ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาในระบบโรงเรียน ส่วนผู้ที่อายุต่ำกว่านั้นส่วนใหญ่จะได้รับการศึกษา ซึ่งในจำนวนนั้นผู้ชายจะมีสัดส่วนสูงกว่าผู้หญิง ดังนี้

ตารางที่ 7 แสดงจำนวนและระดับการศึกษาของชาวบ้าน

ระดับการศึกษา	จำนวน (คน)
ไม่ได้รับการศึกษา	829
จบไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	366
จบไม่เกินชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	181
จบไม่เกินชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	68
จบไม่เกินชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	17
จบการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรี	2
อื่น ๆ	5
รวม	1,468

(หน่วยงานสำรวจครัวเรือนชายแดนบ้านราษฎรภักดี, 2542)

จากตารางข้างต้นแสดงถึงจำนวนของชาวบ้านที่จบการศึกษาในแต่ละระดับชั้น ซึ่งปัจจุบันนี้ไม่ได้ศึกษาต่อแล้ว นอกจากนี้ยังมีเด็กในหมู่บ้านที่กำลังศึกษาอยู่ที่โรงเรียนบ้านราษฎรภักดีในระดับอนุบาล ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวนทั้งสิ้น 470 คน แบ่งเป็นเพศชาย 251 คน และเพศหญิง 219 คน และยังมีจำนวนเด็กในหมู่บ้านที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วศึกษาต่อระดับมัธยมจำนวน 42 คน แบ่งเป็นเพศชาย 25 คน และเพศหญิง 17 คน (โรงเรียนบ้านราษฎรภักดี, 2542)

7. ระบบความเชื่อ

ในหมู่บ้านราษฎรภักดียังคงมีความเชื่อเรื่องผีแต่ดั้งเดิม ถึงแม้ว่าในทะเบียนบ้านจะระบุว่านับถือศาสนาพุทธก็ตาม ในหมู่บ้านจะมีผู้นำในการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อที่ชาวบ้านจะเรียกว่า “หมอผี” เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ของหมู่บ้าน มีความรู้ทางคาถาอาคมและการประกอบพิธีกรรม

ความเชื่อของชาวบ้าน เช่น ถ้าบ้านหลังใดมีผู้หญิงที่เพิ่งจะคลอดลูกยังไม่ถึงเดือน (อยู่เดือน) ห้ามให้ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์เข้ามาภายในบ้านเป็นอันขาด หรือถ้าบ้านหลังใดมีใบไม้เปียกไว้หน้าประตูบ้าน เป็นการแสดงให้รู้ว่าบ้านหลังนั้นมีอาการเจ็บป่วย โดยคนในบ้านจะไม่ออกมานอกบ้านเป็นอันขาด และคนภายนอกก็ห้ามเข้าไปภายในบ้านเป็นอันขาดเช่นกัน ซึ่งบ้านไหนจะจำศีลหรือไม่ก็นั้นก็ขึ้นอยู่กับหมอผีประจำหมู่บ้านเป็นผู้กำหนด ซึ่งเชื่อว่าจะเป็นการปิดเป่าเคราะห์ต่าง ๆ ของคนในบ้านให้หมดไป

ส่วนในด้านพิธีกรรม มีพิธีกรรมการกินข้าวใหม่ ซึ่งเปรียบเสมือนการเลี้ยงข้าวผีบรรพบุรุษ พิธีกรรมกินข้าวใหม่นี้จะจัดขึ้นทุกปี และจะจัดในช่วงเทศกาลปีใหม่ คือต้นเดือนมกราคม ซึ่งคนในครอบครัวทุกคนไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนจะต้องกลับมาร่วมพิธีกรรมนี้ที่บ้าน โดยคนในบ้านจะช่วยกันทำอาหารเมื่อทำเสร็จแล้วก็จะไปเชิญหมอผีมาทำพิธีกินข้าวใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นการเลี้ยงอาหารผีบรรพบุรุษ เมื่อทำพิธีกรรมเสร็จคนในบ้านจึงจะได้กินอาหารนั้นและอาจจะเรียกเพื่อนบ้านใกล้เคียงมาร่วมกินด้วยก็ได้

ประเพณีของชาวบ้านราษฎร์ภักดี จะมีประเพณีที่ทำเป็นประจำทุกปี คือ ประเพณีปีใหม่ โดยจะจัดงานที่บ้านของตนเอง จะมีการฆ่าหมู ฆ่าไก่ เอามาทำอาหารแล้วก็แบ่งปันให้กับเพื่อนบ้านในครั้งหนึ่ง ๆ จะจัดงานเป็นเวลา 7 วัน โดยทุกคนในหมู่บ้านไม่ต้องออกไปทำไร่ ส่วนใหญ่แล้วคนมีอายุจะอยู่ร่วมงาน 3 - 4 วัน แล้วก็ออกไปไร่ทำงานตามปกติ จะมีเฉพาะหนุ่มสาว และพวกเด็ก ๆ ที่จะหยุดงาน หยุดเรียนและอยู่ร่วมฉลองครบ 7 วัน ในประเพณีปีใหม่ ชาวบ้านจะแต่งชุดประจำเผ่ากันทุกคน พร้อมทั้งมีการละเล่นต่างๆ เช่น การเล่นลูกช่วง (โยนบอลเล็กคู่) การเล่นลูกข่าง เป็นต้น ซึ่งจะจัดขึ้นที่สนามฟุตบอลโรงเรียนบ้านราษฎร์ภักดี ซึ่งจะทำให้ชาวบ้านได้มีการพบปะพูดคุยสังสรรค์กัน ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาที่ทุกคนจะได้มีโอกาสพักผ่อนจากการทำงานหนัก และเสริมสร้างความสามัคคีของคนในชุมชนด้วย

ส่วนการแต่งงานนั้น เมื่อหนุ่มสาวเกิดความต้องตาต้องใจในกันและกันถึงขั้นตกปลารับคำว่าจะใช้ชีวิตร่วมกันแล้ว ฝ่ายชายก็จะไปบอกพ่อแม่ของตน เมื่อพ่อแม่ฝ่ายชายรับคำแล้ว หนุ่มก็จะไปจุดสาวมาอยู่บ้านของตน จากนั้นพ่อแม่ฝ่ายชายก็ต้องส่งคนไปบอกพ่อแม่ฝ่ายหญิงว่าตอนนี้ลูกสาวอยู่บ้านของตนแล้วแม่ของสาวก็ต้องมาเอาลูกกลับบ้าน ในขณะที่ทั้งสองฝ่ายก็จะเจรจาตกลงเรื่องสินสอดและวันแต่งงานกัน โดยฝ่ายชายจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายทั้งหมด ค่าสินสอดจะมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับฐานะเศรษฐกิจของทั้งสองครอบครัว ถ้าจ่ายค่าสินสอดแล้วก็ถึงขั้นตอนการแต่งงาน จากนั้นฝ่ายหญิงก็ต้องไปอยู่บ้านฝ่ายชาย แต่ถ้าฝ่ายชายไม่มีสินสอดมาขอฝ่ายหญิงฝ่ายชายอาจจะต้องมาอยู่บ้านฝ่ายหญิงเพื่อทำงานเป็นค่าสินสอดก็ได้ ส่วนจะจัดพิธีแต่งงานหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับความต้องการและความพร้อมของฝ่ายชาย เมื่อมีการจัดเลี้ยงในงานแต่งงาน ซึ่งพิธีกรรมในงานแต่งงานก็จะมีเฉพาะการเลี้ยงข้าวผีบรรพบุรุษเท่านั้น เพื่อจะเป็นการบอกกล่าวให้ผีบรรพบุรุษได้รู้ว่าต่อไปนี่จะมีสมาชิกใหม่มาอยู่ร่วมด้วย โดยเจ้าบ้านจะเป็นผู้ทำพิธี ส่วนใหญ่แล้วงานแต่งงานจะจัดที่บ้านฝ่ายหญิง แต่ฝ่ายชายจะออกค่าใช้จ่ายทั้งหมด เมื่อแต่งงานแล้วฝ่ายหญิงจะต้องมาอยู่บ้านฝ่ายชาย

ส่วนงานศพ เมื่อมีคนตายในหมู่บ้านจะมีการยิงปืน 3 นัดเพื่อเป็นสัญญาณบอกให้รู้ว่ามีการเสียชีวิตหนึ่งจากไปแล้ว บรรดาญาติสนิทก็จะมาชุมนุมที่บ้านนั้นเพื่อแสดงการอาลัย และช่วย

กันในพิธีศพ ในอดีตศพของผู้ตายจะเอาวางบนแคร่ ตั้งไว้ในบ้าน โดยจะเอาผ้าคลุมร่างแต่จะไม่คลุมใบหน้า แต่ปัจจุบันนี้จะต้องนำศพใส่ไว้ในโลง แต่โลงศพนั้นจะเอาตะปูออกแล้วเอาไม้ไผ่แทนเหตุที่ทำเช่นนี้ก็เพราะชาวบ้านเชื่อว่าตะปูเป็นเหล็กจะไม่ย่อยสลายในดินและอาจจะไปทิ่มแทงศพผู้ตายได้ ทำให้วิญญาณของผู้ตายอยู่ไม่เป็นสุข จึงต้องเปลี่ยนเอาไม้ไผ่แทน เมื่อตั้งศพเรียบร้อยแล้วก็จะฆ่าไก่สำหรับเซ่นไหว้ นำไปตั้งไว้ทางหัวศพ จากนั้นผู้เฒ่าที่เป็นหมอดีประจำหมู่บ้านจะทำพิธีสวดควานาให้ผู้ตาย แล้วก็มีการเป่าหีบเพลงปากของม้งและลั่นกลองมรณะซึ่งจะใช้เฉพาะพิธีศพเท่านั้น

โดยปกติจะเก็บศพไว้ 5 วันแล้วจึงจะนำไปฝังบนคอย การฝังจะฝังได้ก็ต่อเมื่อสมาชิกทุกคนอยู่พร้อมหน้าถ้าขาดใครไปก็ต้องรอนกว่าจะครบ ตกบ่าก็จะตั้งขบวน มีผู้นำขบวนเดินเป่าหีบเพลงปาก ตามมาด้วยสาวถือคบเพลิง “ส่องทาง” ให้ศพ แล้วก็ตามด้วยศพบนแคร่คนหามขบวนจะเดินขึ้นไปบนคอย แล้วก็เอาไข่ดิบ โยนไปตามทาง ถ้าโยนแล้วไข่แตกแตกที่ไหน ก็จะฝังศพที่นั่น แต่ปัจจุบันนี้การฝังศพจะดูทำเลซึ่งหมอดีประจำหมู่บ้านคิดว่าที่เป็นเหมาะสมก็จะฝังศพ ณ จุดนั้น ซึ่งทำเลนั้นจะต้องส่งเสริมดวงให้ลูกหลานเจริญรุ่งเรืองในอนาคต ลักษณะจะคล้าย ๆ การหาทำเลที่ตั้งฮวงจุ้ยของ คนจีนนั่นเอง

8. ลักษณะการปกครองและการเมืองชุมชน

บ้านราษฎร์ภักดี มีสภาพการปกครองเป็นหมู่บ้านหลัก หมู่ที่ 10 ขึ้นอยู่กับตำบลดัดคำ อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย หมู่บ้านราษฎร์ภักดีได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ.2530 ปัจจุบันมีนายสุรศักดิ์ จรุงสกุลวงศ์ เป็นผู้ใหญ่บ้าน มีกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านอีกสองคน เลขานุการหมู่บ้านหนึ่งคน และกรรมการหมู่บ้านอีก 7 ฝ่าย คือ ฝ่ายปกครอง ฝ่ายป้องกัน ฝ่ายสาธารณสุข ฝ่ายพัฒนา ฝ่ายสวัสดิการ ฝ่ายการคลังและฝ่ายการศึกษา และได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 8 เขต แต่ละเขตจะมีหัวหน้ารับผิดชอบเขตต่าง ๆ เหล่านี้

ผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่หลักในการเป็นตัวแทนของชุมชนเพื่อติดต่อกับส่วนราชการทั้งในระดับตำบลและอำเภอ ปัจจุบันตำบลดัดคำได้ยกฐานะเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ใหญ่บ้านจึงได้เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) โดยตำแหน่ง และมีสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จากการเลือกตั้งของชาวบ้านอีกสองคน นอกจากลักษณะการปกครองแบบทางการที่ได้กล่าวมาแล้วบ้านราษฎร์ภักดี ยังมีรูปแบบการปกครองทางสังคมที่ยังคงใช้ระบบผู้อาวุโสและลำดับชั้นของเครือญาติมาเป็นกลไกในการจัดการกับสมาชิกในชุมชนอยู่ด้วย พร้อมกันนั้นทางหมู่บ้านยังได้ช่วยกันกำหนดกฎ ระเบียบ และข้อบังคับ ขึ้นมาบังคับใช้กันเอง เพื่อควบคุมพฤติกรรม

ของคนในชุมชนและมีมาตรการที่แน่นอนสอดคล้องกับระบบความเชื่อของคนในหมู่บ้านอีกด้วย

แม้ว่าจะมีระบบของความเป็นเครือญาติและการเคารพผู้อาวุโสด้วยกัน แต่ก็มีได้หมายความว่า จะไม่มีการเมืองภายในชุมชน เนื่องจากในหมู่บ้านจะมีสกุลหลัก ๆ อยู่ 3 สกุลด้วยกัน ดังนั้นในการ ลงสมัครผู้ใหญ่นั้น แต่ละสกุลก็จะส่งตัวแทนลงสมัครแข่งขันกัน แต่จะไม่มีการหาเสียง ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของชาวบ้านเองว่าจะเลือกใครเป็นผู้ใหญ่บ้าน และเมื่อคนใดคนหนึ่งได้เป็นผู้ใหญ่บ้านแล้วการจัดกิจกรรมการหมู่บ้านก็มีได้เลือกเฉพาะคนในสกุลของตน แต่จะเลือกคนที่มีความสามารถจากหลาย ๆ สกุลมาทำงานร่วมกัน จึงทำให้การบริหารชุมชนเป็นไปด้วยดี ไม่มีความขัดแย้งระหว่างสกุลกันแต่อย่างใด

9. ผู้นำชุมชน

พ่อหลวงวันชัย จรูญสกุลวงศ์ อายุ 54 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพทำการเกษตร ได้แก่ การปลูกข้าวไร่ ไร่เชิง ไร่กะหล่ำ และค้าขาย อดีตเป็นผู้ใหญ่บ้านราษฎรภักดี เป็นผู้ที่มิชอบพามากในชุมชน เนื่องจากเป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพ นับถือ เพราะเป็นผู้นำและเป็นตัวแทนของชาวบ้านในการเจรจาขอมอบตัวต่อรัฐบาล ในครั้งอดีตที่มีกลุ่มผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ ปัจจุบันนี้เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้าน และยังเป็นผู้ที่คอยให้คำแนะนำช่วยเหลือชาวบ้านในทุก ๆ เรื่อง มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดี

พ่อหลวงสุรศักดิ์ จรูญสกุลวงศ์ อายุ 35 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำการเกษตร ได้แก่ ทำไร่ข้าว ไร่เชิง ไร่กะหล่ำ และค้าขาย เป็นบุตรชายของพ่อหลวงวันชัย จรูญสกุลวงศ์ ปัจจุบันเป็นผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านราษฎรภักดี เป็นผู้นำของหมู่บ้าน ทำหน้าที่ในการดูแลกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ดูแลลูกบ้าน ร่วมการตัดสินใจและวินิจฉัยปัญหาต่าง ๆ มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมดี

นายวิสุทธิ แซ่ย่าง อายุ 50 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำการเกษตร ได้แก่ ทำไร่ข้าว และไร่กะหล่ำ ปัจจุบันเป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลตำบลเต่า นอกจากนั้นยังเป็นประธานฝ่ายสวัสดิการของหมู่บ้าน เป็นผู้ทำหน้าที่ประสานงานและคอยอำนวยความสะดวกในการจัดสถานที่และอุปกรณ์ต่าง ๆ เมื่อมีงานของหมู่บ้าน เป็นบุคคลอีกคนหนึ่งที่บ้านให้ความเคารพนับถือ

นายพงษ์ศักดิ์ แซ่ย่าง อายุ 38 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพทำการเกษตร ได้แก่ ทำไร่ข้าว ไร่ข้าวโพด และไร่กะหล่ำ เป็นบุคคลที่ถือได้ว่าเป็นหมอแผนโบราณของชุมชน เพราะเคยไปศึกษาในเรื่องการฝังเข็ม และการใช้ยาสมุนไพรในการรักษาอาการเจ็บป่วย

ที่ประเทศจีน จึงมีความรู้ในเรื่องการฝังเข็มและการใช้ยาสมุนไพรในการรักษาโรค ปัจจุบันเป็น อ.ศ.ม. ของหมู่บ้าน

อาจารย์วินัย แก้วทอง อายุ 42 ปี เป็นอาจารย์ของโรงเรียนบ้านราษฎร์ภักดี เป็นผู้ที่อบรมสั่งสอนนักเรียนซึ่งเป็นลูกหลานของชาวบ้านมานาน จึงมีลูกศิษย์มากมาย และเป็นผู้หนึ่งที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้กับเด็ก เป็นที่ปรึกษาให้กับหมู่บ้านในด้านต่าง ๆ มากมาย

ตอนที่ 2 การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพอันเป็นผลมาจากการสร้างถนนใหม่

จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและผู้ให้ข้อมูลหลักอื่น ๆ ในชุมชน พบว่า เมื่อนับย้อนกลับไปประมาณ 10 ปี ก่อนที่ชุมชนบ้านราษฎร์ภักดีจะมีการสร้างถนนใหม่นั้น ชุมชนมีถนนลูกรังขนาดเล็ก ๆ ใช้ในการเดินทางติดต่อกับหมู่บ้านใกล้เคียงและตัวอำเภอ ในขณะที่หมู่บ้านมีพาหนะที่ใช้ในการเดินทางที่สำคัญคือม้าและลาที่จะมีกันทุกครัวเรือน ส่วนรถมีเพียงไม่กี่คันและส่วนมากจะเป็นของผู้นำชุมชนหรือชาวบ้านที่พอจะมีฐานะบ้างในชุมชนเท่านั้น ซึ่งพาหนะเหล่านี้จะเน้นในการขนส่งผลผลิตของชาวบ้านเป็นหลัก แต่ถ้าในช่วงฤดูฝนถนนเส้นนี้จะกลายเป็นโคลนไม่สามารถเดินทางด้วยรถได้ จึงต้องใช้ม้าหรือลาและการเดินเท้าแทน

ด้วยการเดินทางที่ลำบากนี้เอง ชาวบ้านจึงไม่ค่อยได้ติดต่อกับภายนอก ทำให้ชุมชนมีความเป็นเอกเทศและสามารถดำรงชีพได้ด้วยตนเอง ชุมชนสามารถหาและผลิตผลผลิตที่ใช้ในการบริโภค ชุมชนสามารถใช้พืชสมุนไพรในการรักษาโรค รวมทั้งมีระบบความเชื่อและวัฒนธรรมของตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาภายนอก

แต่หลังจากมีการสร้างถนนใหม่ที่เป็นถนนลาดยางขนาดใหญ่ การเดินทางติดต่อกันระหว่างชุมชนกับภายนอกก็ง่าย รวดเร็ว และสามารถเดินทางได้ตลอดฤดูกาล ชาวบ้านมีโอกาสดัมผัสกับโลกภายนอกมากขึ้น ทำให้ชุมชนเปิดรับความเจริญทางด้านวัตถุ รวมถึงอิทธิพลจากวัฒนธรรมภายนอกอันเป็นเหตุให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านตามมา และสิ่งหนึ่งที่เราสามารถทราบได้ถึงเปลี่ยนแปลงเหล่านั้น ก็ได้จากการศึกษาและสังเกตถึงลักษณะทางกายภาพที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ก็จะส่งผลกระทบไปถึงลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนด้วยความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงถึงกัน ทั้งนี้จากการศึกษาจึงทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของชุมชนบ้านราษฎร์ภักดีอันเป็นผลมาจากการสร้างถนนใหม่ ดังนี้

ขนาดของหมู่บ้าน

จากการศึกษาพบว่า การสร้างถนนใหม่ไม่ได้ทำให้ทำเลที่ตั้งของหมู่บ้านเปลี่ยนไป แต่ทำให้ขนาดของหมู่บ้านเปลี่ยนไป โดยเกิดการขยายพื้นที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน จากเดิมที่อาศัยกันอย่างหนาแน่นอยู่บริเวณกลางหมู่บ้านแล้วค่อย ๆ กระจายออกไป มีบางครัวเรือนที่สร้างบ้านเลียบ

ไปตามสองข้างทางของถนน ซึ่งถนนลูกรังสายเดิมนั้นจะเริ่มสร้างจากกลางหมู่บ้านออกไปทางทิศตะวันตก จนไปเชื่อมกับถนนลาดยางที่สามแยกบ้านแผ่นดินทอง

แต่เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2538 ทางกรมทางหลวงได้เริ่มดำเนินการสร้างถนนสายนี้ให้ใหม่ พร้อมทั้งมีการวางผังโครงสร้างถนนใหม่โดยการสร้างถนนตัดผ่านหมู่บ้านขึ้นไปทางทิศตะวันออกอีกประมาณ 5 กิโลเมตร เพื่อให้ไปเชื่อมต่อกับถนนที่จะขึ้นสู่ภูชี้ฟ้า ดังนั้นบ้านหลังโคที่ตั้งอยู่บริเวณที่จะทำการสร้างถนนจะต้องถูกรื้อถอนแล้วรวมกันไปสร้างบ้านอยู่จุดใหม่บริเวณหลังโรงเรียนบ้านราษฎร์ภักดี แต่เนื่องจากพื้นที่บริเวณนั้นเป็นพื้นที่ป่าของชุมชน จึงต้องทำการโค่นต้นไม้ และปรับสภาพพื้นที่ให้เหมาะสำหรับการสร้างบ้านได้ นอกจากนั้นพื้นที่ที่จะสร้างถนนต่อไปทางทิศตะวันออกเป็นระยะทางอีก 5 กิโลเมตรนั้นก็เป็นที่ป่าทั้งหมดที่จะต้องถูกทำลายไปสำหรับการสร้างถนนเช่นกัน เมื่อกรมทางหลวงได้เริ่มสร้างถนนและมีการไถกลบไหล่ทางก็จะมีชาวบ้านสร้างบ้านใหม่ตรงบริเวณไหล่ทางนั้น เป็นเหตุให้พื้นที่อยู่อาศัยของชุมชนขยายขนาดออกไป ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้พื้นที่ป่าไม้ถูกทำลายไปมากเช่นกัน

นอกจากการขยายขนาดพื้นที่อยู่อาศัยของชุมชนแล้ว พื้นที่ในการทำการเกษตรของชาวบ้านก็เพิ่มมากขึ้นด้วย เนื่องจากรูปแบบการทำไร่ของชาวม้งที่เป็นการทำไร่แบบเลื่อนลอยโดยการโค่น ฉางป่าเพื่อทำการเพาะปลูก เมื่อเพาะปลูกได้ระยะหนึ่ง ดินก็จะเสื่อมสภาพ ชาวบ้านก็จะเสาะหาพื้นที่ใหม่สำหรับการเพาะปลูกต่อไป ซึ่งจะเป็นวัฏจักรเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ เมื่อมีการสร้างถนนใหม่การเดินทางสะดวกทำให้ชาวบ้านได้พบเห็นสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของคนพื้นล่างเกิดความอยาก ได้อยากมีก็พยายามหาเงินไปซื้อมาใช้ ในขณะที่อาชีพหลักของชาวบ้านคือการทำไร่ รายได้ก็ได้จากการขายผลผลิตจากไร่ ถ้าทำไร่ในพื้นที่ปริมาณเท่าเดิมผลผลิตที่ได้ก็เพียงพอสำหรับการบริโภคและจำหน่ายเพียงเล็กน้อย เมื่อชาวบ้านอยากมีรายได้มากขึ้นก็จำเป็นต้องเพิ่มพื้นที่ทำไร่ของตนเพื่อให้ได้ผลผลิตสำหรับการจำหน่ายให้มากขึ้นด้วย ดังนั้นจึงทำให้แต่ละครัวเรือนเพิ่มพื้นที่ในการเพาะปลูกของตน แต่ก่อนครัวเรือนหนึ่งที่มีสมาชิก 6 คน ทุกคนจะช่วยกันทำไร่ในพื้นที่เดียวกัน แต่ปัจจุบันหลายครัวเรือนมีพื้นที่ทำไร่ 2 - 3 แห่ง จากสมาชิก 6 คนที่ทำไร่ที่เดียวกันกลับต้องแบ่งสมาชิกออกไปทำไร่ในพื้นที่อื่นอีก และแต่ละคนก็ต้องทำงานหนักขึ้นเพราะแรงงานในไร่มีน้อยลง โดยพื้นที่หนึ่งแห่งเก็บผลผลิตไว้สำหรับบริโภค ส่วนพื้นที่ที่เหลือผลผลิตที่ได้ก็เอาไว้จำหน่ายต่อไป

ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้พื้นที่ป่าไม้รอบ ๆ หมู่บ้านถูกทำลายไปเป็นบริเวณกว้าง จากพื้นที่ป่าที่กลายมาเป็นพื้นที่ทำการเกษตร จากสีเขียวข่มของต้นไม้ก็กลายมาเป็นสีน้ำตาลแดงของพื้นดิน แม้ชาวบ้านจะบอกว่าได้ช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพราะบริเวณนี้เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ โดยได้กำหนดจุด 5 จุดในหมู่บ้าน ที่ห้ามทำลายต้นไม้เพราะบริเวณนั้นมีต้นไม้ใหญ่ที่มี

คำซึ่งช่วยให้หมู่บ้านร่มรื่นและมีน้ำใช้ตลอดปี และโดยตามสภาพแล้วพื้นที่ป่าไม้ในหมู่บ้านไม่ได้ถูกทำลายไปจริง ยกเว้นบริเวณหลังโรงเรียนบ้านราษฎร์ภักดี แต่พื้นที่ป่ารอบ ๆ หมู่บ้านกลับถูกทำลายไปมากซึ่งพื้นที่ดังกล่าวก็อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติเช่นกัน

การแต่งกาย ภาษา และลักษณะบ้านเรือน

การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพอย่างหนึ่งที่เราเห็นได้ชัดเจนของชาวม้งบ้านราษฎร์ภักดี คือ การแต่งกาย แต่เดิมก่อนจะมีการสร้างถนนใหม่ ชาวบ้านทุกคนตั้งแต่เด็กเล็ก ๆ จนถึงผู้เฒ่าผู้แก่ จะใส่ชุดชาวเขาเผ่าม้งขาวของตน และใส่เป็นประจำทุกวัน โดยผู้หญิงจะนุ่งกางเกงสีน้ำเงิน มีผ้ากันเปื้อนสีน้ำเงินและผ้าทังข้างหน้าและข้างหลัง บางครั้งก็นุ่งกระโปรงเรียบ ๆ สีขาวไม่มีปักคอ เสื้อปักลวดลายต่าง ๆ แล้วมีผ้าคาดเอวถัก สวมผ้ากันแข็งหรือผ้าคลุม รองเท้าสีน้ำเงิน ดำ และขาว และใส่ผ้าโพกผมสีแถบต่าง ๆ ส่วนผู้ชายจะใส่เสื้อและกางเกงสีน้ำเงิน เสื้อจะสั้นเปิดเห็นหน้าท้อง และเมื่อถึงช่วงเทศกาลชาวบ้านจะใส่เครื่องประดับที่ทำด้วยเงิน และตกแต่งชุดด้วยเงินหรือเครื่องประดับต่าง ๆ

แต่หลังจากถนนสร้างเสร็จแล้ว ชาวบ้านส่วนใหญ่จะหันมาแต่งกายแบบคนพื้นล่างกัน พวกผู้หญิงชอบที่จะใส่เสื้อยัดหรือเสื้อที่เป็นผ้าไหม ๆ มีระบายสวยงาม สวมกระโปรง กางเกงวอร์ม หรือกางเกงยีนส์ ส่วนผู้ชายชอบใส่เสื้อยัด สวมกางเกงวอร์ม หรือกางเกงยีนส์เช่นกัน จะมีบ้างบางคนที่ไม่ใส่สวมกันไป คือ อาจจะใส่เสื้อยัดแต่สวมกางเกงม้ง หรือใส่เสื้อม้งแต่สวมกางเกงวอร์ม หรือใส่เสื้อมีระบายสวมกระโปรงแต่โพกศีรษะด้วยผ้าโพกผมสีแถบต่าง ๆ ซึ่งลักษณะนี้จะเห็นในเด็กเล็ก ๆ และผู้เฒ่าผู้แก่ แต่พวกหนุ่มสาวจะใส่เสื้อผ้าแบบคนพื้นล่างทั้งชุด

เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะการเดินทางสะดวก ชาวบ้านได้มีโอกาสพบปะกับคนพื้นล่างบ่อยครั้ง มีการติดต่อกันซื้อขายระหว่างกัน หรือโอกาสที่ชาวบ้านลงไปซื้อของในตลาดในเมืองบ่อขี้ผึ้ง รวมถึงการที่มีนักท่องเที่ยวสัญจรผ่านหมู่บ้าน บางครั้งก็อาจจะแวะเที่ยวหมู่บ้าน รวมถึงการที่ชาวบ้านได้มีโทรทัศน์ดู ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ทำให้ชาวบ้านรับเอาอิทธิพลทางวัฒนธรรมการแต่งกายของคนพื้นล่าง โดยเฉพาะพวกหนุ่มสาวที่เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมได้อย่างรวดเร็ว ยิ่งถนนมีสภาพคืออย่างนี้ทำให้พ่อค้าจากภายนอกเข้ามาขายของในหมู่บ้านมากขึ้นโดยการเปิดทำตลาดขายของ ซึ่งแต่ก่อนที่ถนนยังเป็นดินลูกรังแทบจะไม่มีพ่อค้าขึ้นมาขายของเลย ถ้าจะขายก็จะเป็นของอุปโภคบริโภคที่จำเป็นเท่านั้น แต่ปัจจุบันนี้มีพ่อค้าขึ้นมาขายของแทบทุกวัน และของที่ขายก็จะมีตั้งแต่ของใช้ที่จำเป็น รวมถึงของใช้ที่ฟุ่มเฟือยด้วย และที่ขึ้นมาขายบ่อย ๆ โดยเฉพาะในช่วงหลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จแล้วก็คือ พ่อค้าขายเสื้อผ้า ทั้งเสื้อผ้าผู้ชายและผู้หญิง เครื่องประดับต่าง ๆ เครื่องสำอาง และรองเท้า ยิ่งเป็นการส่งเสริมให้ชาวบ้านใส่เสื้อผ้าของคนพื้นล่าง และเริ่มใช้จ่าย

พุ่มเฟื่อยมากขึ้น จากที่ไม่เคยสวมชุดชั้นใน ไม่เคยสวมรองเท้าก็ซื้อมาสวมใส่ บางคนก็ซื้อแหวน
ช้อนาฬิกา และหญิงสาวหลายคนก็เริ่มแต่งหน้ากัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ก่อให้เกิดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นทั้งสิ้น

นอกจากการแต่งกายแล้ว ภาษาที่ชาวบ้านใช้ในชีวิตประจำวันก็เริ่มเปลี่ยนไป เมื่อครั้ง
ยังอยู่คอกผาม่นชาวบ้านจะใช้ภาษาม้งในการพูดคุยระหว่างกัน มีเพียงบางคนที่พูดและฟังภาษาไทย
ได้ แต่เมื่อย้ายชุมชนมาอยู่คอกเชียงมิ่งได้มีการสร้างถนนลูกรังเชื่อมต่อระหว่างชุมชนกับภายนอก
ซึ่งการสร้างถนนนี้ก่อให้เกิดการขยายอำนาจรัฐเข้าสู่ชุมชน โคชอาศัยกระบวนการทางการศึกษา
ด้วยการสร้างโรงเรียนบ้านราษฎร์ภักดีขึ้น เพื่อให้เด็กในชุมชนได้รับการศึกษาภาคบังคับ ทำให้เด็ก
สามารถฟัง พูด อ่านและเขียนภาษาไทยได้ ชุมชนเริ่มมีการค้าขายผลผลิตทางการเกษตรกับบุคคล
ภายนอก รวมถึงชุมชนชาวเขาใกล้เคียง ซึ่งต้องใช้ภาษาไทยในการติดต่อระหว่างกัน จึงทำให้
ชาวบ้านเห็นความสำคัญของการเรียนภาษาไทย และได้ให้อาจารย์โรงเรียนบ้านราษฎร์ภักดี
เป็นผู้สอนภาษาไทยให้ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ที่เรียนจะเป็นผู้ชายเพราะผู้ชายจะเป็นผู้ทำหน้าที่ติดต่อค้าขาย
กับบุคคลภายนอก ในขณะที่ผู้หญิงมีหน้าที่ทำไร่ทำนํ้า จึงทำให้ในชุมชนมีเฉพาะเด็กและผู้ชายที่
พูดและฟังภาษาไทยได้ ส่วนพวกผู้หญิงกับผู้เฒ่าผู้แก่จะพูดและฟังภาษาไทยไม่ค่อยได้เพราะไม่
ได้ติดต่อกับคนภายนอก

ต่อมาเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2538 กรมทางหลวงได้เข้าไปสร้างถนนให้ใหม่ และได้สร้างที่
พักชั่วคราวบริเวณพื้นที่ว่างข้างโรงเรียนบ้านราษฎร์ภักดี ตลอดระยะเวลาที่สร้างถนนประมาณ
2-3 ปี ทำให้ชาวบ้านได้อยู่ร่วมกับคนพื้นล่างจำนวนมากและเป็นระยะเวลาานพอสมควร จึงทำ
ให้พวกผู้หญิงและผู้เฒ่าผู้แก่เริ่มกระตือรือร้นที่จะเรียนภาษาไทย และภายหลังจากที่ถนนสร้างเสร็จ
ชาวบ้านได้ลงไปซื้อของที่ตลาดพื้นล่างบ่อยครั้ง หรือมีพ่อค้าพื้นล่างขึ้นมาขายของในหมู่บ้านบ่อย
ครั้ง พวกผู้หญิงจึงมีโอกาสดูติดต่อกับคนภายนอกและได้ฝึกใช้ภาษาไทยไปด้วยในตัว จนปัจจุบัน
นี้ในหมู่บ้านมีคนที่สามารถพูดและฟังภาษาไทยได้ถึงร้อยละ 80 ส่วนที่เหลือเป็นเด็กที่ยังไม่ถึง
วัยเรียนและเป็นผู้เฒ่าผู้แก่อายุ 70 ปีขึ้นไปที่ไม่肯จะเรียนภาษาไทยได้

ส่วนเอกลักษณ์อีกอย่างหนึ่งของชาวม้งที่เริ่มเปลี่ยนแปลงไปคือ ลักษณะบ้านเรือน โดย
ปกติแล้วชาวม้งจะนิยมสร้างบ้านคร่อมทับดิน ฝาบ้านทำด้วยไม้เนื้อแข็งหรือไม้ไผ่ และหลังคามุง
ด้วยใบจาก ใบหวาย หรือกระเบื้องไม้ ภายในจะตั้งศาลบรรพชนไว้ที่เสาอกของบ้าน มีเตาไฟอยู่
กลางบ้านไว้ทำอาหาร มุมบ้านจะยกแคร่นอนของแขก ส่วนมุมที่เหลือจะกั้นฝาไม้แบ่งเป็นห้องนอน
ของสมาชิกในบ้าน มีห้องใต้หลังคาใช้เก็บเมล็ดพันธุ์และเครื่องมือเครื่องใช้ซึ่งจะต้องพาดบันไดเอา
ไว้ขึ้นลง ซึ่งวัสดุก่อสร้างเหล่านี้ล้วนได้จากป่า ทั้งไม้สำหรับทำเสา ทำฝาบ้าน และใบไม้
สำหรับทำหลังคาบ้าน ส่วนห้องนํ้าสร้างแยกออกจากตัวบ้าน โดยบ้านทุกหลังจะสร้างบ้านลักษณะ
นี้เหมือนกันหมด แต่ภายหลังจากที่ถนนสร้างเสร็จชาวบ้านได้ลงไปพื้นล่างได้เห็นบ้านเรือนของ

คนพื้นล่างที่ทำด้วยปูน มีลักษณะใหญ่โต สวยงาม และทนทาน จึงมีหลายครัวเรือนที่มีฐานะดี สร้างบ้านใหม่แบบคนพื้นล่าง ทั้งชั้นเดียวและ สองชั้น เสาบ้านและฝ้าทำด้วยปูน พื้นลาดซีเมนต์ หลังคามุงกระเบื้องสีต่าง ๆ ภายในบ้านไม่มีเคาโฟอยู่กลางบ้าน แต่ยังคงมีศาลบรรพชนอยู่ ส่วนห้องน้ำจะสร้างไว้ในบ้าน บางหลังก็ใช้ส้วมชักโครกแทนส้วมซึม ซึ่งวัสดุก่อสร้างเหล่านี้ต้องซื้อจากร้านค้าวัสดุก่อสร้าง และทางร้านมีบริการส่งให้ถึงที่เพราะถนนสภาพดี แต่บุคลากรที่จะสร้างบ้านก็ต้องจ้างมาจากพื้นล่างเพราะชาวบ้านสร้างบ้านแบบนี้ไม่เป็น ทำให้นอกจากจะหมดเงินกับค่าวัสดุก่อสร้างแล้วยังต้องจ่ายค่าจ้างแรงงานในการสร้างบ้านอีกด้วย

จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านถึงการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของการแต่งกาย ภาษาและลักษณะบ้านเรือน ดังที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า ชาวบ้านมีความพอใจกับสิ่งที่เกิดขึ้นเพราะจะเป็นการแสดงให้คนพื้นล่างได้เห็นว่า ชาวเมืองไม่ใช่พวกที่ไร้การศึกษาและล้าสมัย แต่ชาวเมืองรู้จักที่จะพัฒนาตนเองเพื่อจะก้าวทันเทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่นกัน จะได้ไม่เป็นที่ดูถูกของผู้อื่นได้ ด้วยเหตุนี้ชาวบ้านจึงพยายามที่จะติดต่อกับภายนอกมากขึ้นเพื่อจะนำความเจริญ และสิ่งแปลกใหม่เข้าสู่หมู่บ้าน แม้ว่าสิ่งเหล่านี้จะทำให้แต่ละครัวเรือนมีรายจ่ายเพิ่มมากขึ้นก็ตาม

แบบแผนการเดินทาง

หลังจากมีการสร้างถนนใหม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในแบบแผนการเดินทางเกี่ยวกับการใช้เส้นทาง วิธีการเดินทาง และช่วงเวลาที่ใช้

แต่ก่อนการเดินทางของชาวบ้านจากหมู่บ้านมาไร่ และจากไร่มายังจุดรับส่งสินค้า จะใช้เส้นทางลัดข้ามภูเขาามากกว่าใช้ถนน เพราะเส้นทางลัดจะมีระยะทางสั้นกว่าและใช้เวลาน้อยกว่า ในขณะที่ถนนจะเป็นเส้นทางคคเคี้ยว ใช้เวลานานกว่าจะมาถึงเพราะชาวบ้านจะต้องใช้ม้าหรือลา และการเดินเท้าในการเดินทาง ชาวบ้านจะใช้ถนนก็ต่อเมื่อมีการขนย้ายผลผลิตจาก ไร่ไปไว้ที่บ้าน แล้วต้องการขนย้ายจากบ้าน ไปยังจุดรับส่งสินค้า ซึ่งจะต้องจ้างรถยนต์ในหมู่บ้าน ไปส่ง ก็จะใช้ทางถนน

ส่วนช่วงเวลาที่ใช้นั้น เกือบทั้งหมดมักเป็นการเดินทางหลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จแล้วและต้องใช้นถนนในการขนย้ายผลผลิตจากบ้านมายังจุดรับส่งสินค้า นอกจากนั้นหลังการจำหน่ายผลผลิตจะเป็นช่วงที่ชาวบ้านมีเงินสำหรับจ่ายซื้อของที่จำเป็นและต้องการ อาทิเช่น เมล็ดพันธุ์พืช และยาฆ่าแมลง ที่ต้องใช้ในการทำเกษตรต่อไป รวมถึงของใช้และของฟุ่มเฟือยต่าง ๆ

แต่ภายหลังจากที่ถนนสร้างเสร็จ จากที่เคยใช้ม้าหรือลา และการเดินเท้าในการเดินทาง ก็เปลี่ยนมาใช้รถแทน จากการสังเกตของผู้วิจัยและการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ถึงจำนวนรถที่เพิ่มขึ้น

ในชุมชนจากแต่เดิมที่เคยมีเพียง 2 คัน ปัจจุบันนี้เพิ่มขึ้นมาโดยมีรถยนต์ (รถกระบะ) ถึง 75 คัน รถจักรยานยนต์ 89 คันและรถจักรยาน 5 คัน โดยเฉพาะรถกระบะซึ่งเป็นพาหนะที่มีความสำคัญมากเพราะสามารถเข้าไปชนผลผลิตได้ถึงในไร่และนำมาส่งที่จตุรัสสินค้าได้เร็ว ผลผลิตเสียหายน้อย ช่วยลดแรงงานและต้นทุนในการขนส่ง ส่วนเส้นทางลัดบนภูเขาที่ยังคงใช้ในการเดินทางจากบ้านไปไร่ แต่เส้นทางจากไร่ไปยังจตุรัสสินค้าแทนที่จะใช้เส้นทางลัดจากไร่ตรงไปยังจตุรัสสินค้าเหมือนเคย กลับสร้างทางลัดใหม่ให้ออกจากไร่มายังถนนให้เร็วที่สุด แล้วใช้ถนนในการเดินทางต่อไปเพราะถนนถึงแม้จะเป็นทางคดเคี้ยว แต่มีขนาดใหญ่และเป็นถนนลาดยางที่สะดวกในการขับรถ

ส่วนช่วงเวลาที่ใช้ถนน ก็จะใช้กันได้ตลอดทั้งปีไม่เฉพาะแค่หลังเก็บเกี่ยวผลผลิต เพราะชาวบ้านมีเงินจากการขายผลผลิตมากขึ้น ความต้องการในการซื้อเพิ่มขึ้น เมื่อเดินทางสะดวกชาวบ้านก็ไม่จำเป็นต้องซื้อของมากักตุนไว้ การเดินทางเข้าไปซื้อของพื้นล่างก็บ่อยขึ้นตามมา อีกทั้งชาวบ้านบางคนเปลี่ยนจากการทำไร่มาค้าขายจึงต้องลงไปตลาดพื้นล่างบ่อยครั้งเพื่อซื้อของขึ้นมาขายในหมู่บ้าน หรืออาจจะมีพ่อค้าจากพื้นล่างขึ้นมาขายของในหมู่บ้าน รวมถึงในเทศกาลท่องเที่ยวจะมีนักท่องเที่ยวใช้เส้นทางเส้นนี้ในการสัญจรผ่านไปยังภูชี้ฟ้า จึงทำให้มีการใช้ถนนสายนี้ตลอดทั้งปี

แบบแผนการตลาด

เมื่อมีการสร้างถนนสายใหม่ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบการตลาด ทำให้วิธีการขนส่งและวิธีการซื้อขายเปลี่ยนแปลงไป ดังนี้

1) แบบแผนการตลาดก่อนที่จะมีการสร้างถนน

ในการทำการเกษตรของชาวบ้านนั้น พืชที่ปลูกได้แก่ ข้าว ข้าวโพด ฝรั่งและกะหล่ำ ชาวบ้านปลูกข้าวสำหรับการบริโภค ปลูกข้าวโพดสำหรับคัมเห็ดและเลี้ยงสัตว์ ส่วนฝรั่งและกะหล่ำสำหรับการจำหน่าย เมื่อชาวบ้านเก็บเกี่ยวผลผลิตของตนเองเสร็จแล้ว ก็จะเกณฑ์สมาชิกในครอบครัวไปช่วยกันขนผลผลิตออกจากไร่มาไว้ที่บ้าน ด้วยการนำผลผลิตใส่ตระกร้าแล้วต่างหลังม้าหรือลาออกจากไร่ เมื่อรวมผลผลิตไว้ที่บ้านแล้ว ถ้าช่วงนั้นถนนไม่เป็นโคลนบางวัน พ่อค้าจากพื้นล่างก็จะขึ้นมารับซื้อผลผลิตถึงในหมู่บ้าน แต่ถ้าพ่อค้าไม่ขึ้นมาชาวบ้านก็ต้องนำผลผลิตใส่ตระกร้าแล้วจ้างรถยนต์ในหมู่บ้าน ให้มาส่งที่จตุรัสสินค้าที่ทางแยกบ้านแผ่นดินทอง ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 4 กิโลเมตร โดยจะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งก็โลกรั่มละ 1 บาท แต่ถ้าช่วงนั้นถนนเป็นโคลน ชาวบ้านต้องใช้ม้าหรือลา และการเดินเท้าในการขนย้ายผลผลิต ยิ่งถ้ามีผลผลิตมากก็ต้องเดินหลายรอบและใช้แรงงานมากขึ้นด้วย เมื่อขนย้ายผลผลิตมายังจตุรัส

ส่งสินค้าแล้ว แต่ยังไม่มีการพ้อคำมารับซื้อผลผลิต ชาวบ้านก็ต้องนอนรอที่นั่นจนกว่าพ้อคำจะมา ซึ่งบางครั้งก็อาจต้องรอ 1-2 วัน ทำให้ผลผลิตบอบช้ำ บางส่วนก็เน่าเสีย ขายไม่ได้ราคา สร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านเป็นอย่างมาก

ส่วนพ้อคำจากพื้นล่างที่นำของมาขายในหมู่บ้านมีเพียง 2 ราย ซึ่งนาน ๆ ครั้งถึงจะขึ้นมา เมื่อขึ้นมาขายของก็จะค้างในหมู่บ้านด้วยเพราะกว่าชาวบ้านจะกลับจากไร่ก็เป็นเวลาเย็นมากแล้ว ของที่นำมาขายก็จะเป็นของใช้จำเป็นสำหรับการอุปโภคบริโภค เช่น เกลือ ผงชูรส สบู่ แชมพู เป็นต้น บางครั้งก็จะมีอาหารสดจำพวกผักสด และเนื้อสดต่าง ๆ ขึ้นมาขายด้วย ส่วนชาวบ้านเองก็พอใจกับการซื้อของจากพ้อคำแบบนี้ เนื่องจากชาวบ้านไม่คุ้นเคยกับตลาดพื้นล่างและไม่อยากที่จะลงไปพื้นล่างด้วย เมื่อมีพ้อคำนำของมาขายในหมู่บ้านก็ก่อให้เกิดความสะดวกสบายอย่างหนึ่ง และก็เป็นการอำนวยความสะดวกให้กับร้านขายของชำในหมู่บ้านที่มีอยู่ 1 ร้าน ที่สามารถจะซื้อของจากพ้อคำมาถักคูนไว้เพื่อนำมาขายต่อให้ชาวบ้านอีกทีหนึ่ง โดยไม่ต้องเสียเวลาลงไปซื้อในตลาดพื้นล่างอีก

2) แบบแผนการตลาดภายหลังจากที่สร้างถนนเสร็จ

ถนนที่ลาดยางและเปิดกว้างให้รถยนต์สามารถสัญจรบนถนนสายนี้ได้ นั้น ทำให้ชาวบ้านมีความสะดวกในการเดินทางและการขนส่งผลผลิตมากขึ้น รวมถึงพ้อคำจากภายนอกก็สามารถนำรถบรรทุกขนาดใหญ่ขึ้นมารับซื้อผลผลิตของชาวบ้านได้ด้วย

จากการสัมภาษณ์พ้อคำจากพื้นล่างที่ขึ้นมารับซื้อผลผลิตของชาวบ้านได้ให้ความเห็นว่า การสร้างถนนได้อำนวยความสะดวกให้ทั้งกับชาวบ้านและตัวพ้อคำเองเป็นอย่างมาก เพราะการขนย้ายผลผลิตทำได้อย่างรวดเร็วและก่อให้เกิดความเสียหายน้อย แต่ก่อนในช่วงฤดูฝนพ้อคำจะต้องมานอนค้างที่จุดรับซื้อผลผลิตที่บ้านแผ่นดินทอง เพราะต้องรอผลผลิตจากชาวบ้านที่ต้องขนย้ายด้วยการต่างหลังม้าหรือลา และการเดินเท้า ซึ่งใช้เวลานาน ถ้าไม่นอนค้างก็เป็นการเสียเวลาและสงสารชาวบ้านด้วย เพราะถ้าเก็บผลผลิตทิ้งไว้ก็จะทำให้ผลผลิตเสียหาย ขายไม่ได้ราคา แต่ปัจจุบันนี้พ้อคำไม่ต้องมานอนค้างที่นั่นอีก เพราะสามารถรถขึ้นไปขนผลผลิตได้ถึงในหมู่บ้าน และถ้าจะขึ้นไปรับซื้อผลผลิตอีกเมื่อไรก็จะนัดกับชาวบ้านไว้ เพื่อที่ชาวบ้านจะได้เก็บเกี่ยวผลผลิตได้ทันและไม่ต้องเก็บมาทิ้งไว้ให้ผลผลิตเสียหายอีก

นอกจากนั้นยังทำให้ระบบการตลาดเริ่มเข้ามามีบทบาทในชุมชนมากขึ้น มีการนำสินค้าจากภายนอกเข้ามาจำหน่ายมากขึ้น ทั้งจากชาวบ้านเองที่เริ่มประกอบอาชีพค้าขาย โดยจะลงไปซื้อที่ตลาดในเมืองแล้วนำมาขายในหมู่บ้าน และจากพ้อคำจากพื้นล่างที่เข้ามาขายของในหมู่บ้าน ซึ่งแต่ก่อนแทบจะไม่มีพ้อคำขึ้นมาขายของ แต่ปัจจุบันนี้มีมาขายทุกวัน โดยบรรทุกใส่หลังรถกระบะมา

บางวันก็จะมาขายอาหารสดจำพวกผักสด เนื้อ สด หรือบางวันอาจจะมีพ่อค้ามาขายสินค้าในการอุปโภคบริโภค หรือบางวันก็จะมาขายเสื้อผ้า เครื่องประดับ และเครื่องสำอาง สลับกันไป

เมื่อพ่อค้าเข้ามาในพื้นที่มากขึ้น เศรษฐกิจย่อมหมุนเวียนมากขึ้น พ่อค้าเริ่มแข่งขันกันซื้อแข่งขันกันขาย เริ่มมีเครดิต เริ่มมีระบบสินเชื่อ ทำให้ชาวบ้านมีโอกาสและกำลังในการซื้อขายมากขึ้น ซึ่งแต่ก่อนจะซื้อเฉพาะของจำเป็นที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคเท่านั้น แต่ตอนหลังมีการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือย แข่งกันตามสมัยนิยม

สาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวก

เมื่อมีถนนลาดยางสายใหม่แล้ว สาธารณูปโภคต่าง ๆ ก็มีตามมา เช่น การเดินสายไฟฟ้า ทำให้มีโทรศัพท์ทั้งของสาธารณะและของส่วนตัว เมื่อหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้จากที่เคยใช้ตะเกียงก็หันมาใช้ไฟนีออนกันทุกครัวเรือน พร้อมกับถนนหนทางที่สะดวกสบาย การคมนาคมสะดวกทำให้ชาวบ้านได้เข้าไปในเมืองบ่อยครั้งและพบเห็นสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของคนพื้นล่างทำให้เกิดความอยากได้อยากมีในวัตถุ และนำไปสู่ความฟุ่มเฟือยโดยไร้เหตุผลตามมา จำนวนของสิ่งอำนวยความสะดวกโดยเฉพาะเครื่องใช้ไฟฟ้าในหมู่บ้านมีมากขึ้น จากแต่ก่อนเคยมีโทรทัศน์เฉพาะบ้านของผู้ใหญ่บ้าน แต่ปัจจุบันนี้มีถึง 71 ครัวเรือนที่มีโทรทัศน์ นอกจากนั้นยังมีสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างอื่นอีก เช่น วิทยุ-เทป หม้อหุงข้าวไฟฟ้า เตาแก๊ส ตู้เย็น เคาริด และเครื่องซักผ้า ของบางอย่างจากที่เคยมีไม่กี่ครัวเรือนก็มีเกือบทุกครัวเรือน ของบางอย่างไม่เคยมีเลยก็หาซื้อมาใช้ เมื่อตนเองมีใช้แล้วเพื่อนบ้านมาเห็นเข้าก็อยากจะมีไว้ใช้เองบ้างก็ไปหาซื้อมาใช้ อีกทำให้รายจ่ายของแต่ละครอบครัวเพิ่มขึ้นจากแต่เดิมมาก

สิ่งสำคัญที่ช่วยอำนวยความสะดวกให้กับชาวบ้านต่อการประกอบอาชีพนั้น นอกจากมีถนนที่สะดวกสบายแล้ว พาหนะประเภทรถยนต์หรือรถจักรยานยนต์ก็เป็นสิ่งจำเป็น ก่อนมีการสร้างถนนในหมู่บ้านจะมีรถยนต์อยู่เพียง 2 คัน คันหนึ่งเป็นของผู้ใหญ่บ้าน ส่วนอีกคันหนึ่งเป็นของลูกบ้าน มีรถจักรยานยนต์ไม่ถึง 10 คันและไม่มีรถจักรยานเลข พาหนะในการเดินทางของชาวบ้านส่วนใหญ่มีเพียงม้าและลาเท่านั้น เมื่อชาวบ้านจะนำผลผลิตไปส่งให้พ่อค้ายังจตุรัสส่งสินค้าที่บ้านแผ่นดินทองนั้น ชาวบ้านจะจ้างรถยนต์ที่มีในหมู่บ้านให้ขนไปส่งที่จตุรัสส่งสินค้า โดยเจ้าของรถจะคิดเงินกิโลกรัมละ 1 บาท แต่ถ้าเป็นฤดูฝนรถไม่สามารถสัญจรได้ การขนย้ายผลผลิตจึงต้องใช้การขนใส่ตะกร้าแล้วค้ำหลังม้าหรือตาแทน แต่เมื่อมีการสร้างถนนใหม่ทำให้รถของพ่อค้าขึ้นมารับผลผลิตถึงหมู่บ้าน เพียงแค่ให้ชาวบ้านขนย้ายผลผลิตออกมาจากไร่เท่านั้นเอง แต่ถึงกระนั้นก็ยังทำให้ชาวบ้านมีความลำบาก เพราะถ้าผลผลิตมีมาก การขนย้ายโดยการเดินหรือใช้ม้าหรือลาก็ต้องเดินหลายรอบกว่าจะขนย้ายได้หมด จึงทำให้ชาวบ้านอยากจะมีรถใช้เป็นคนเอง

บ้างเพราะจะได้นำรถเข้าไปจนถึงในไร่ได้ ไม่ต้องเดินให้เหนื่อย อีกทั้งถนนก็ดีกว่าแต่ก่อน ความจำเป็นในการใช้รถจึงมีมากขึ้น นอกจากจะสะดวกกับคนที่ทำไร่แล้ว ในการค้าขายผู้ที่มีรถใช้ก็สามารถออกไปซื้อของในเมืองได้โดยไม่ต้องฝากให้ใครไปซื้อ การเดินทางออกไปนอกหมู่บ้านก็ไม่จำเป็นจะต้องอาศัยรถของคนอื่นไป จึงทำให้จำนวนพาหนะ ทั้งรถยนต์ รถจักรยานยนต์ รวมถึงรถจักรยานมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น นอกจากนั้นในช่วงปลายเดือนธันวาคมถึงต้นเดือนมกราคมจะมีนักท่องเที่ยวขึ้นมาเที่ยวที่ภูชี้ฟ้า และอาจจะแวะเที่ยวในหมู่บ้านด้วย เพราะช่วงนั้นในหมู่บ้านจะมีเทศกาลขึ้นปีใหม่ ชาวบ้านทุกคนจะมาร่วมฉลองปีใหม่ด้วยกัน โดยไม่ต้องออกไปทำงานที่ไร่ ในเทศกาลนี้ทุกคนจะต้องสวมชุดประจำเผ่าม้งชาว มีการละเล่นของชุมชน ซึ่งจุดนี้สามารถชักชวนให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวชมในหมู่บ้านได้ อาจมีการซื้อผ้าลายปักของหญิงม้งหรือชาวบ้านอาวรับจ้างเป็นแบบถ่ายรูป ซึ่งเป็นกรนำรายได้เข้าสู่หมู่บ้านได้ทางหนึ่ง

แต่ถึงกระนั้นก็ตามชาวบ้านหลายคนได้ตระหนักถึงความปลอดภัยของลูกหลานของตนต่อการสัญจรของนักท่องเที่ยวที่ใช้ถนนสายนี้ เพราะส่วนใหญ่เด็ก ๆ จะชอบออกมาเล่นริมถนน บางครั้งก็ออกไปเล่นกลางถนนก็มี และรถที่สัญจรผ่านจะขับด้วยความเร็ว จึงทำให้เป็นห่วงเด็ก ๆ ที่อาจจะถูกรถชนก็ได้ถึงแม้จะยังไม่เคยมีเด็กถูกรถชนก็ตามที

นอกจากการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว การสร้างถนนสายใหม่ยังส่งผลกระทบต่อแบบแผนทางสังคมและวัฒนธรรม ที่แม้บางอย่างเราอาจจะไม่สามารถสังเกตเห็นได้ด้วยระยะเวลาอันน้อยนิดนี้ แต่เนื่องจากสิ่งเหล่านี้ต่างมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันอยู่เสมอ เมื่อสิ่งหนึ่งเปลี่ยนแปลง ไปยังเป็นผลให้อีกสิ่งหนึ่งเปลี่ยนแปลงไปด้วย อย่างน้อยเราก็สามารถสังเกตเห็นถึงวัฒนธรรมการแต่งกาย ภาษาและบ้านเรือนของชาวม้งที่เปลี่ยนแปลงไปดังที่กล่าวมาข้างต้น อันเป็นผลจากการรับวัฒนธรรมจากภายนอกเข้ามามากขึ้นจากหลาย ๆ ทาง ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงแบบแผนทางสังคม อันได้แก่ วิถีชีวิต อาชีพ ความสัมพันธ์ การสาธารณสุข การศึกษา และการเปลี่ยนแปลงแบบแผนทางวัฒนธรรม อันได้แก่ ความเชื่อ และพิธีกรรม เพื่อแสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่ชุมชนได้รับจากการสร้างถนนสายใหม่ ดังนี้

การสร้างถนนสายใหม่เป็นผลให้วิถีชีวิตของชาวบ้านเริ่มเปลี่ยนแปลงไป แต่เดิมวิถีชีวิตของชาวบ้านเป็นไปอย่างเรียบง่าย เช้าขึ้นมาแม่บ้านก็จะทำอาหารเช้า ซึ่งอาหารการกินส่วนใหญ่จะพึ่งพาผลผลิตที่ตนสามารถผลิตเองได้ เช่น ข้าว และผลผลิตจากป่า เช่น เห็ด หน่อไม้ เป็นต้น นาน ๆ ครั้งจึงจะได้กินเนื้อสัตว์ เมื่อทำอาหารเสร็จทุกคนในบ้านก็จะกินอาหารร่วมกัน หลังจากนั้นก็จะแยกย้ายกันไป เด็ก ๆ ก็จะไปโรงเรียน ผู้ใหญ่ก็จะไปไร่โดยจะห่อข้าวไปกินในไร่ตอนกลางวันด้วย หลังจากกลับมาจากไร่แม่บ้านและเด็กสาวก็จะทำอาหารเย็น ส่วนพ่อบ้านและพวกหนุ่ม ๆ จะออกมาชุมนุมกันที่กลางหมู่บ้านเพื่อพบปะพูดคุยกันถึงวันที่ผ่านมามีคนได้พบเจออะไรบ้าง

ส่วนพวกเล็ก ๆ ก็จะออกมาเล่นกันอย่างสนุกสนาน พอพลบค่ำความมืดก็เข้าปกคลุมทั่วบริเวณ ต่างคนก็ต่างแยกย้ายกันกลับไปกินอาหารที่บ้าน จะเห็นก็แค่เพียงแสงตะเกียงจากข้างในบ้านเล็กลอค ออกมาเท่านั้น แล้วหลังเวลาอาหารก็จะเป็นเวลาของแม่บ้านและหญิงสาวที่จะได้มีโอกาสออกมา พบปะกัน โดยแม่บ้านจะรวมกลุ่มกันที่บ้านหลังใดหลังหนึ่งแล้วล้อมวงนั่งเย็บปักถักร้อยและ สนทนากันไปด้วย ในขณะที่หญิงสาวจะถือโอกาสออกมาพบชายหนุ่มแล้วไปพลอครักกันในที่มืด ซึ่งการกระทำเช่นนี้ถือเป็นการดำเนินชีวิตโดยปกติของชาวบ้าน

แต่ภายหลังจากที่ถนนสร้างเสร็จ วิถีชีวิตของชาวบ้านมีความซับซ้อนขึ้น เข้ามาแม่บ้านจะทำ อาหารเช้า โดยวัตถุดิบที่ใช้นอกจากข้าวและผักบางอย่างที่ผลิตเองได้แล้ว ปัจจุบันนี้แม่บ้านพึ่งพา วัตถุดิบที่ผลิตเองไม่ได้มากขึ้น เช่น ผักสดชนิดต่าง ๆ และเนื้อสัตว์ที่มีพ่อค้าเอามาขาย คนในบ้าน ได้กินเนื้อสัตว์บ่อยขึ้น และเริ่มมีการปลูกผักสวนครัวเอาไว้กินกันเองเพื่อเป็นการลดรายจ่ายอีก ทางหนึ่ง ก่อนจะไปไร่พ่อบ้านต้องขับรถไปส่งลูกที่โรงเรียน ซึ่งถ้าลูกเรียนชั้นประถมศึกษาก็ให้ ลูกเดินไปโรงเรียนบ้านราษฎร์รักตัวเอง แต่ถ้าลูกเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ่อบ้านต้องส่งลูก ไปโรงเรียนก่อนแล้วจึงจะไปไร่ได้ ซึ่งโรงเรียนจะอยู่ที่บ้านแผ่นดินทอง ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 7 กิโลเมตร พอตกเย็นพ่อบ้านจะออกจากไร่ก่อนเพื่อไปรับลูก แล้วแม่บ้านจึงจะออกไปตามมาที่ หลัง เมื่อมาถึงบ้านแล้วยังไม่เหนื่อยมากก็จะทำอาหารเย็น แต่ด้านหนึ่งแม่บ้านก็จะซื้ออาหารที่ปรุง รุ้งสำเร็จแล้วหรือไม่กี่ซื้ออาหารกระป๋องซึ่งจะมีขายที่ร้านขายของแทน ในขณะที่แม่บ้านและเด็ก สาวทำอาหาร พ่อบ้านและพวกหนุ่ม ๆ ก็จะมาชุมนุมกันที่กลางหมู่บ้านเช่นเคยเพื่อพบปะพูดคุย กัน ส่วนพวกเล็ก ๆ ก็จะวิ่งเล่นอยู่ในบริเวณหมู่บ้าน เมื่ออาหารเย็นเสร็จก็จะแยกย้ายกันไปกิน อาหาร แล้วก็อยู่บ้านใครบ้านมันเพื่อดูโทรทัศน์ จะมีแม่บ้านบ้างบางคนก็ออกมาพบปะกัน แต่ถ้าวันไหนมีละครที่ตนเองชื่นชอบก็จะรอดูอยู่ที่บ้าน ส่วนพวกหนุ่ม ๆ จะรวมกันอยู่ที่โต๊ะ สนุกเกอร์ พวกสาว ๆ ก็จะรวมกันอยู่จุดหนึ่ง แต่การนัดหมายไปพลอครักกันแบบเดิมไม่มีแล้ว เพราะปัจจุบันนี้ในหมู่บ้านสว่างไปด้วยแสงไฟนีออน จึงไม่ค่อยมีสถานที่ไว้ให้พลอครักกัน

จากการเปลี่ยนวิถีชีวิตของชาวบ้านนี้เอง ส่วนหนึ่งก็เป็นผลมาจากการเปลี่ยนอาชีพของ หลายคน เพราะชาวบ้านหลายคนหันมาประกอบอาชีพค้าขาย ทั้งขายของชำ ขายอาหารสดและ อาหารปรุงสำเร็จ ทำให้ชาวบ้านมีความสะดวกในการเลือกวัตถุดิบในการทำอาหารหรือซื้ออาหาร ปรุงสำเร็จไปเลย ชาวบ้านหลายคนก็ประกอบอาชีพรับจ้างแรงงานนอกพื้นที่ ซึ่งจะต้องออกไป ทำงานแต่เช้า จะให้มารอแม่บ้านทำอาหารเสร็จแล้วกินพร้อมกันก็อาจจะไปไม่ทันทำงาน จึงมักจะ ซื้ออาหารปรุงสำเร็จหรือไม่ก็กินขนมปังกับนมข้นและคัสตาฟ เพื่อความรวดเร็ว แล้วจึงไปทำงาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดความสับสนรูปแบบใหม่ และส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์แบบเดิมของ ชุมชน

เหตุที่กล่าวว่า การเปลี่ยนวิถีชีวิตเป็นเหตุให้เกิดความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ เนื่องจากชาวบ้านต้องพึ่งพาพ่อค้าจากภายนอกมากขึ้นหรือจะเป็นพ่อค้าในหมู่บ้านเองก็ตาม ระบบการค้าขายแบบธุรกิจจึงเกิดขึ้นทำให้เกิดความสัมพันธ์ในเชิงธุรกิจ แม้แต่ชาวบ้านด้วยกันเองก็ยังมีความสัมพันธ์ในเชิงธุรกิจต่อกัน ซึ่งจะเห็นได้จากปัจจุบันนี้ถ้ามีใครล่าหมีป่ามาได้ก็จะเอามาฆ่าและก็นำมาขายให้เพื่อนบ้าน หรือหาของป่ามาได้ก็จะนำมาขาย แทนที่จะเอามาแบ่งปันกันเหมือนแต่ก่อน มีการให้ระบบเงินเชื่อ มีระบบเครดิต เพื่อให้ความสะดวกในด้านธุรกิจทั้งต่อตัวชาวบ้านเองและต่อพ่อค้าด้วย ในขณะที่ความสัมพันธ์แบบเดิมซึ่งจะมีเฉพาะการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัว ในชุมชน และระหว่างชุมชน ก็มีการเปลี่ยนแปลงไปบ้าง แต่ก็ยังกล่าวได้ว่าความสัมพันธ์เหล่านี้ยังอยู่ในระดับที่ดี กล่าวคือ เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวจำเป็นต้องช่วยกันทำงาน และส่วนใหญ่ชาวบ้านจะทำไร่กัน วันทั้งวันจึงต้องอยู่กันแต่ในไร่ ในขณะที่ทำไร่ก็จะพูดคุยกัน เมื่อพักกินอาหารกลางวันก็จะหยอกล้อเล่นกันอย่างสนุกสนาน จึงทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความสัมพันธ์อันเหนียวแน่น ในขณะที่ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน โดยเฉพาะพวกหนุ่มสาวเริ่มห่างไกลกันบ้าง เนื่องจากในหมู่บ้านมีไฟฟ้าใช้จึงทำให้ทั้งหมู่บ้านสว่างไปด้วยไฟนีออน ไม่เหมือนแต่ก่อนที่ใช้ตะเกียง สถานที่ที่จะพลอดรักกันก็น้อยลง ชาวบ้านไปมาหาสู่กันน้อยลงกว่าแต่ก่อนเพราะตกเย็นแต่ละบ้านก็จะนั่งดูโทรทัศน์ที่บ้านของตน จะมีก็แต่บ้านใดที่ไม่มีโทรทัศน์ก็จะไปดูที่บ้านคนที่มั่งคั่งจะได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกันบ้าง สิ่งเหล่านี้ได้ทำให้ความผูกพันทางใจเริ่มลดน้อยลงแต่ก็ไม่มากนักเพราะความที่พวกเขาส่วนใหญ่มีความเกี่ยวดองกันทางสายเลือดอยู่แล้ว และถึงแม้ว่าบางคนจะไม่เกี่ยวข้องกันทางสายเลือด แต่พวกเขาก็เป็นมังฆวนเหมือนกัน อยู่ร่วมกันมานาน จึงทำให้ทุกคนรักกันเหมือนพี่น้อง ในขณะที่ความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนก็ดีขึ้นมากกว่าแต่ก่อน ถ้ากล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนมังฆวนด้วยกันก็จะมี การติดต่อไปมาหาสู่กันอยู่เสมอ ยิ่งสภาพถนนดีเช่นนี้สามารถไปมาหาสู่กันได้สะดวกขึ้น ส่วนความสัมพันธ์กับชุมชนอื่นนั้นก็เริ่มมีการติดต่อค้าขายกับชุมชนชาวเขาใกล้เคียงและชุมชนพื้นล่างมากขึ้น เพราะชาวบ้านใช้ภาษาไทยเป็นภาษากลางในการสนทนา ซึ่งแต่เดิมที่ยังไม่ได้เรียนภาษาไทยจะมีการติดต่อเฉพาะชุมชนมังฆวนด้วยกันเอง ต่อมาชาวบ้านสามารถพูดและฟังภาษาไทยได้ การติดต่อระหว่างชุมชนก็มีความขึ้น โดยเฉพาะภายหลังจากสร้างถนนพวกผู้หญิงได้มีโอกาสออกไปสัมผัสกับชุมชนภายนอกมากขึ้น เมื่อในหมู่บ้านมีงานก็จะเชิญคนรู้จักจากนอกชุมชนให้มาร่วมงานหรือถ้าชุมชนอื่นมีงานก็จะมาเชิญชาวบ้านที่รู้จักให้ไปร่วมงาน เป็นการสร้างความสัมพันธ์กันให้เหนียวแน่นขึ้นไปอีก

นอกจากนั้น การสร้างถนนยังได้ช่วยส่งเสริมในเรื่องของสาธารณสุขให้กับชาวบ้าน เนื่องจากสภาพถนนดีขึ้น และชาวบ้านก็มีรถใช้กัน เมื่อเกิดความเจ็บป่วยชาวบ้านจึงเลือกใช้บริการรักษาพยาบาลของสถานอนามัยซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านเพียง 7 กิโลเมตร หรือโรงพยาบาลในอำเภอ

หรือในจังหวัดมากกว่าจะรักษากับหมอผีเหมือนแต่ก่อน เพราะพวกเขาได้เห็นถึงผลดีของการรักษาจากสถานพยาบาลที่ใช้เวลารักษาไม่นาน สะอาด ปลอดภัย และไม่ต้องจ่ายค่ารักษาพยาบาล อีกทั้งการที่มีหน่วยงานของทางสาธารณสุขเข้ามาให้บริการในชุมชนบ่อยขึ้น มีการตรวจสุขภาพและส่งเสริมในเรื่องสุขภาพอนามัย ทำให้โรคร้ายแรงและโรคติดต่อที่ชาวบ้านเคยเป็น เช่น ไข้มาลาเรีย โรคท้องร่วง เป็นต้น หายไปจากหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขยังให้ข้อสังเกตว่า ชาวบ้านรู้จักรักษาความสะอาดมากขึ้น จากแต่ก่อนที่ 4-5 เดือนจะอาบน้ำครั้งหนึ่ง หรือบางคนอาบน้ำปีละครั้ง แต่ปัจจุบันนี้อาบน้ำบ่อยขึ้น เปลี่ยนมาเป็นอาทิตย์ละครั้ง พวกหนุ่มสาวหลายคนอาบน้ำวันเว้นวัน เพราะต้องติดต่อกับบุคคลภายนอกจึงต้องทำให้ตนเองดูดี นอกจากอาบน้ำแล้วก็ยังดูแลผม เล็บมือ เล็บเท้าให้สะอาด รวมถึงเรื่องอาหารการกินที่ใส่ใจกับการทำความสะอาดวัตถุดิบให้สะอาดก่อนนำไปประกอบอาหาร แต่ชาวบ้านมีสุนัตย์ในการบริโภคอาหารที่ทำสุกใหม่ ๆ อยู่แล้ว และก็นิยมดื่ม น้ำชาที่คั้นร้อน ๆ จึงไม่ค่อยมีปัญหาในเรื่องโรคท้องร่วง ยกเว้นพวกเด็ก ๆ ที่ชอบเล่นมอมแมม จะมีปัญหาในเรื่องโรคท้องร่วงบ้าง

ส่วนในเรื่องของการศึกษานั้น เด็กในหมู่บ้านมีโอกาสศึกษาต่อในระดับชั้นมัธยมศึกษา มากขึ้น โดยโรงเรียนที่สอนระดับมัธยมศึกษาจะอยู่ห่างจากหมู่บ้านประมาณ 7 กิโลเมตร แต่ก่อนถ้าจะไปโรงเรียน เด็กๆ จะต้องเดินไปแต่เนื่องจากระยะทางไกลทำให้ผู้ปกครองเป็นห่วงก็เลยตัดสินใจไม่ให้ลูกไป โรงเรียน อีกทั้งพวกเขายังไม่เห็นความสำคัญของการเรียนของแค่พูด ฟัง อ่านและเขียนภาษาไทยได้แค่นั้นก็พอแล้ว แต่สำหรับคนที่มีความรู้จะส่งลูกเข้าไปเรียนในเมืองโดยเช่า หอพักไว้ให้ แต่ปัจจุบันนี้ชาวบ้านได้สัมผัสกับชุมชนภายนอก ซึ่งก่อให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา อีกทั้งถนนก็มีสภาพดี การเดินทางสะดวก ชาวบ้านมีรถใช้ การไปส่งลูกที่โรงเรียนก็ทำได้ง่ายขึ้น จึงทำให้มีเด็กในหมู่บ้านหลายคนที่ได้เรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา และมีอยู่ 1 คนที่ปัจจุบันนี้เรียนอยู่ระดับอุดมศึกษาที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ซึ่งการให้การศึกษาแก่เด็ก เหล่านี้ก็ด้วยความหวังว่า เด็กเหล่านี้จะนำความรู้ที่ได้รับมาพัฒนาหมู่บ้านมั่งคั่งของคนให้เจริญมาก ๆ ยิ่งขึ้นไป

แต่เมื่อความเจริญเข้าสู่หมู่บ้านมากยิ่งขึ้น ก็ได้ส่งผลกระทบไปถึงแบบแผนทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งสามารถสังเกตได้จากวัฒนธรรมการแต่งกาย ภาษาและลักษณะบ้านเรือนของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไปเหมือนของคนพื้นล่างมากขึ้น เนื่องจากได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมของคนพื้นล่างเข้ามา ทั้งนี้ยังรวมถึงระบบความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ จากแต่เดิมที่ชาวบ้านนับถือผี และให้ความสำคัญกับหมอผีประจำหมู่บ้านมาก ถึงแม้ปัจจุบันนี้ก็ยังมีเชื่อในเรื่องผีอยู่แต่ได้ลดความเข้มข้นลง หมอผีในหมู่บ้านก็มีบทบาทน้อยลง จากเดิมที่จะมีหน้าที่รักษาความเจ็บป่วย แต่ปัจจุบันนี้ชาวบ้านเลือกรับการรักษาที่สถานพยาบาลของรัฐมากขึ้น ในเรื่องพิธีกรรมในงานต่าง ๆ

ก็เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะในพิธีศพ จากที่เคยตั้งศพไว้บนแคร่แล้วมีผ้าคลุมไว้ก็เปลี่ยนมาใส่โลงศพแทน จากที่เคยโยนไข่ในการเลือกที่ฝังศพก็เปลี่ยนมาเป็นการเลือกทำเลที่เหมาะสมที่จะสร้างความเจริญให้กับลูกหลานในภายหลังแทน เหมือนการสร้างวงษ์ของชาวจีน

จากที่กล่าวมาข้างต้น เราจะเห็นได้ถึงความพยายามของรัฐในการขยายอำนาจรัฐเข้ามาปกครองชนกลุ่มน้อย โดยอาศัยการสร้างถนนเป็นหลักที่ได้ทำให้ชาวบ้านมีโอกาสติดต่อกับสังคมภายนอก เพราะสภาพถนนที่ไม่ดีเป็นอุปสรรคต่อการเปิดชุมชนของชนกลุ่มน้อย ต่อมาเมื่อการสร้างถนนใหม่ที่มีขนาดใหญ่กว่าเดิมและเป็นถนนลาดยางเสร็จลง สาธารณูปโภคต่าง ๆ ก็ตามเข้ามา รัฐได้ใช้กระบวนการของการพัฒนาเหล่านี้และการศึกษาในการพัฒนาชุมชน อีกทั้งการที่ชุมชนมิได้ติดต่อกับชายกับคนภายนอกทำให้เกิดความสัมพันธ์กับกลุ่มนักธุรกิจ และต่อมาก็ได้กลายเป็นความสัมพันธ์ที่แยกออกจากกันไม่ได้ เป็นเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน ทั้งการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพ แบบแผนทางสังคม รวมถึงในเรื่องของวัฒนธรรม ที่ทำให้ชุมชนมีขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเอง แต่กลับต้องพึ่งพาสังคมภายนอกแทน

ตอนที่ 3 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินภายหลังการสร้างถนนสายใหม่ตัดผ่านชุมชน

จากการศึกษาโดยการสนทนากลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลักต่าง ๆ ในชุมชนพบว่า หลังจากมีการสร้างถนนใหม่ตัดผ่านหมู่บ้าน ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินในหลาย ๆ อย่างด้วยกัน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำการเกษตรของชุมชน ดังที่ผู้วิจัยจะได้อภิปรายถึงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ดังนี้

3.1 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่อยู่อาศัย

จากที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ 1 เรื่องขนาดของหมู่บ้าน ที่เป็นการแสดงถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินของชุมชนโดยการขยายพื้นที่อยู่อาศัยออกไป จากแต่เดิมที่เคยอาศัยอยู่รวมกันอย่างหนาแน่นอยู่จุดเดียว มีบ้างบางครัวเรือนที่สร้างบ้านกระจัดออกไปและสร้างบ้านเลียบสองข้างทางถนนลูกรังเส้นเดิม ต่อมาเมื่อมีการสร้างถนนตัดผ่านหมู่บ้านทำให้บ้านที่อยู่บริเวณที่จะสร้างถนนต้องรื้อถอนแล้วย้ายไปสร้างรวมกันที่บริเวณหลังโรงเรียนบ้านราษฎร์ภักดี ประมาณ 15 ครัวเรือน ซึ่งแต่เดิมพื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่ป่าชุมชน แต่เมื่อต้องทำเป็นพื้นที่สำหรับสร้างบ้านจึงทำให้ป่าบริเวณนี้ต้องถูกทำลายไป แล้วมีการปรับสภาพพื้นดินใหม่ให้เหมาะสมกับการสร้างบ้าน ส่วนการสร้างถนนต่อออกไปทางทิศตะวันออกเป็นระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตรนั้น พื้นที่ที่จะสร้างถนนออกไปเดิมเป็นพื้นที่ป่าเช่นกัน ดังนั้นก็จำเป็นที่จะต้องโค่นต้นไม้ที่อยู่บนพื้นที่ที่จะสร้างถนนตามระยะทางนั้น ซึ่งในตอนแรกชาวบ้านจะไม่ยอมให้สร้างเพราะถือว่าเป็นการทำลาย

พื้นที่ป่าไม้ที่มากพอสมควร และอาจจะทำให้มีผลกระทบต่อปริมาณน้ำใช้ในชุมชนก็เป็นได้ นอกจากนั้นบริเวณพื้นที่ด้านข้างของถนนที่กรมทางหลวงได้มาไกลบให้เป็นไหล่ทาง ก็จะมีการสร้างบ้านตรงบริเวณนั้น โดยจะเป็นครอบครัวที่ย้ายออกมาจากครอบครัวเดิมซึ่งเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ ซึ่งมีอยู่ 5 ครัวเรือนที่สร้างต่อออกไปทางทางทิศตะวันออก และอีก 3 ครัวเรือนที่สร้างต่อออกไปทางทิศตะวันตกของหมู่บ้าน รวมถึงอีก 5 ครัวเรือนที่สร้างบ้านอยู่ด้านในก็จะย้ายออกมาสร้างอยู่ริมถนน

ส่วนการใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่ติดถนนก็มีการเปลี่ยนแปลงไป แต่ก่อนพื้นที่ที่ติดถนนจะมีพื้นที่ว่าง แต่ปัจจุบันนี้ถูกแทนที่ด้วยบ้านไปหมด บ้านเรือนจากที่เคยใช้เป็นที่พักอาศัยหลับนอนเพียงอย่างเดียวเท่านั้นก็ถูกปรับเปลี่ยนมาเป็นร้านขายของชำ และปั้มน้ำมัน จากเดิมที่มีร้านขายของชำเพียง 1 ร้าน และปั้มน้ำมันเล็ก ๆ อีก 1 ปั้ม ปัจจุบันนี้มีร้านขายของชำ 5 ร้าน และมีปั้มน้ำมันเพิ่มขึ้นอีก 1 ปั้ม รวมเป็น 2 ปั้ม ส่วนบ้านที่ติดถนนหลังเดิมมีพื้นที่หน้าบ้านที่กว้างและไม่ได้ใช้ทำประโยชน์อะไร ชาวบ้านที่อยู่ด้านในก็จะมาขอเช่าที่แล้วทำเป็นเพิงเล็ก ๆ สำหรับขายของ โดยคิดอัตราค่าเช่าเป็นปี ปีละ 200-300 บาท ซึ่งจะมีร้านที่มาเช่าพื้นที่คือ ร้านขายกล้วยเดี่ยว 2 ร้านและร้านขายส้มตำอีก 1 ร้าน สิ่งที่เพิ่มมาอีกอย่างหนึ่งคือตลาด จะตั้งอยู่ทางโค้งตรงข้ามกับโรงเรียนบ้านราษฎร์ภักดี แต่เดิมไม่มีตลาด เพราะสิ่งทีนำมาใช้ในการประกอบอาหารจะเป็นผลผลิตที่ตนเองตนเองสามารถหามาได้หรือผลิตเองได้ แต่เมื่อสร้างถนนใหม่ก็จะมีชาวบ้านซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าของร้านขายของชำจะลงไปซื้ออาหารที่ชาวบ้านผลิตเองไม่ได้ เช่น ผักจำพวกพริก ผักกาดขาว มะนาว หรืออาหารจำพวกเนื้อหมู เนื้อปลา รวมถึงอาหารที่ปรุงสำเร็จ เป็นต้น หรือถ้าชาวบ้านที่ไปทำไร่แล้วไปหาของป่ามาได้ก็จะนำมาวางขายที่ตลาดในตอนเช้า ทำให้ชาวบ้านมีความสะดวกสบายในการเลือกอาหารสำหรับบริโภค แต่ในขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างรายจ่ายให้เพิ่มมากขึ้นตามมา

ในการจับจองพื้นที่ของชาวบ้านนั้น ไม่ว่าจะพื้นที่บ้านหรือพื้นที่ทำการเกษตรจะเป็นไปโดยพฤตินัย แต่ไม่ถูกต้องตามนิตินัย นั่นคือ พื้นที่บริเวณใดถ้าชาวบ้านคนหนึ่งจับจองแล้วก็ถือว่าบุคคลผู้นั้นเป็นเจ้าของพื้นที่ดังกล่าว ซึ่งในการจับจองพื้นที่จะกระทำโดยหัวหน้าครัวเรือน เมื่อจับจองพื้นที่ได้แล้วก็จะเอาหมุดปักไว้เพื่อบอกถึงขอบเขตพื้นที่ของตน เพื่อผู้อื่นจะได้ไม่มาจับจองพื้นที่ซ้ำซ้อนกัน

แต่เดิมก่อนที่จะมีการสร้างถนน ชาวบ้านยังมีความรู้สึกของความเป็นเจ้าของในพื้นที่ของตนไม่มากนัก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะที่ดินไม่ค่อยมีราคา หากมีเพื่อนบ้านมีความประสงค์จะใช้ประโยชน์ในพื้นที่ที่ตนเป็นเจ้าของ และการใช้ประโยชน์นั้นก็ไม่ได้สร้างความเดือดร้อนให้กับตนเอง เจ้าของพื้นที่ก็จะอนุญาตให้ใช้ได้โดยไม่มีเงื่อนไขใด แต่หลังจากมีการสร้างถนนใหม่

ชาวบ้านมีความรู้สึกของความเป็นเจ้าของพื้นที่ของตนมากขึ้น ถ้าหากมีผู้อื่นประสงค์จะใช้ประโยชน์พื้นที่ของตน ทั้งสองฝ่ายจะต้องตกลงกันในเงื่อนไขของการใช้ประโยชน์ในพื้นที่นั้น ถ้าหากเป็นญาติกันก็อาจจะให้ใช้ได้เลย หรืออาจจะมีการจ่ายค่าเช่าเล็กน้อย แต่ถ้าหากทั้งสองฝ่ายไม่ใช่ญาติกัน อาจต้องจ่ายค่าเช่าแพงขึ้น หรือมีการตกลงซื้อขายพื้นที่นั้นเลยก็มี ทั้งทั้งที่พื้นที่เหล่านั้นต่างก็ไม่มีเอกสารสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย เพราะกรมป่าไม้ได้กำหนดให้พื้นที่ในเขตตำบลตำบลเตา ซึ่งก็รวมถึงพื้นที่ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินของชาวม้งบ้านราษฎร์ภักดี ให้เป็นพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 เป็นต้นมา จึงถือว่าพื้นที่ทั้งหมดเป็นของรัฐ ประชาชนไม่มีสิทธิเป็นเจ้าของ แต่ในความรู้สึกของชาวบ้านก็ยังถือว่าพวกเขาเป็นเจ้าของพื้นที่ที่พวกเขาจับจอง มีกรรมสิทธิ์ทุกอย่างในพื้นที่ของตน และสามารถขายให้กับชาวบ้านในชุมชนด้วยกันได้ด้วย

แต่ถ้าพูดถึงการจับจองพื้นที่ในหมู่บ้านของคนภายนอกไม่ว่าพื้นที่นั้นจะติดถนนหรือไม่ก็ตาม กลับพบว่าไม่มีคนภายนอกเข้ามาจับจองพื้นที่เลย อาจจะเพราะว่าพื้นที่เหล่านั้นไม่มีเอกสารสิทธิ์ถูกต้องตามกฎหมาย และก็เป็นระเบียบของหมู่บ้านที่กรรมการหมู่บ้านและชาวบ้านได้ทำร่วมกันไว้ว่าจะไม่รับบุคคลภายนอกเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นอันขาด เพราะชาวบ้านเกรงว่าจะได้คนไม่ดีมาอยู่ร่วมด้วย และจะมีปัญหาในการปกครองภายหลังได้ รวมถึงการใช้ชีวิตที่อาจจะไม่สอดคล้องกัน บุคคลภายนอกนี้มีไว้มีแต่คนพื้นล่างหรือคนจากชุมชนอื่นเท่านั้น แต่ยังไม่ถึงชาวม้งด้วยกันที่จะอพยพมาจากที่อื่นก็ไม่รับ เพราะพื้นที่ในหมู่บ้านมีจำกัดแล้ว ไม่สามารถจะขยายพื้นที่หมู่บ้านไปได้มากกว่านี้อีก โดยชาวบ้านบอกว่าพื้นที่เหล่านี้ทางกรมป่าไม้ได้มากำหนดพื้นที่ไว้แล้วว่าไม่ให้มีการขยายไปมากกว่านี้อีก ทั้งพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำการเกษตร เพื่อจะได้อนุรักษ์ป่าไม้ในเขตป่าสงวน และก็ยังเป็นจิตสำนึกของชาวบ้านในหมู่บ้านเองที่จะไม่ทำลายป่า เพราะอาจจะส่งผลกระทบต่อชุมชนของตนเองได้ ดังนั้นพื้นที่ที่จำกัดนี้ชาวบ้านจึงอยากจะเก็บไว้ให้กับลูกหลานของคนที่นี่วันจะมีเพิ่มมากขึ้นเนื่องจากชาวบ้านไม่มีการคุมก้านิค้นตนเอง

ส่วนพื้นที่ที่เป็นของส่วนรวม อันได้แก่ หอกระจายข่าว ศาลาประชาคมที่มีไว้สำหรับเป็นที่ประชุม อ่างเก็บน้ำไว้สำหรับเก็บน้ำยามฉุกเฉิน รวมทั้งพื้นที่ของหน่วยงานราชการ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขา โรงเรียนบ้านราษฎร์ภักดี ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และที่ตั้งหน่วยงานตำรวจตระเวนชายแดน (ตชด.) ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเหล่านี้เป็นของส่วนรวม ชาวบ้านจะเข้าไปใช้ประโยชน์เป็นของตนเองไม่ได้ จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนประจำบ้านราษฎร์ภักดี พบว่า แต่ก่อนยังไม่มีหน่วยงานตำรวจตระเวนชายแดนมาตั้งที่หมู่บ้านนี้เพราะว่าชุมชนม้งแห่งนี้ได้แยกตัวเป็นเอกเทศ ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่ต้องอาศัยภายนอก อีกทั้งชาวบ้านก็เคยเป็นคอมมิวนิสต์ถึงแม้จะกลับใจแล้วก็ตาม แต่การที่ชุมชนยังไม่เปิดตัวเองมากนัก ทำให้ทางหน่วยงานตำรวจตระเวนชายแดน ไม่มั่นใจถึงความปลอดภัยของตนถ้าจะเข้ามาตั้งหน่วยงาน

ที่นี่ เพราะเจ้าหน้าที่ที่เป็นตำรวจหรือทหารจะเข้าไปสัมผัสกับชาวบ้านได้ยาก ต่างจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการหน่วยอื่น แต่เมื่อถนนใหม่สร้างเสร็จแล้ว ชุมชนเปิดกว้างมากขึ้น โอกาสของเจ้าหน้าที่ตำรวจตระเวนชายแดนที่จะเข้าไปสัมผัสกับชาวบ้านก็ทำได้ง่ายขึ้น และความรู้สึกปลอดภัยก็มีมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งในระยะแรกนั้นทางหน่วยงานตำรวจตระเวนชายแดน ได้ส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาทำการสำรวจข้อมูลในหมู่บ้านประมาณ 10 คน เมื่อทำการสำรวจพื้นที่และข้อมูลเสร็จแล้ว ก็พบว่าพื้นที่ว่างของหมู่บ้านจุดหนึ่งซึ่งแต่เดิมเคยเป็นที่ตั้งของหอบังคับการวิทยุสื่อสารของกลุ่มผู้ก่อการร้ายมาก่อน เป็นที่ที่เหมาะสมทางยุทธศาสตร์ จึงได้ตั้งหน่วยงานตำรวจตระเวนชายแดนขึ้นที่นี่ อีกทั้งจะได้มีโอกาสสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อยของชุมชนไปด้วยในตัว

นอกจากภายหลังการสร้างถนนใหม่ จะเอื้ออำนวยต่อการใช้ประโยชน์ที่ดินในหมู่บ้านในการตั้งหน่วยงานราชการแล้ว หน่วยงานเดิมที่ตั้งอยู่ก็มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ว่างของคนไปด้วย ดังจะเห็นได้จากการที่โรงเรียนบ้านราษฎร์ภักดีได้มีการสร้างตึกใหม่สำหรับเด็กนักเรียนของตนที่นับวันจะมีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งก่อนจะมีการสร้างถนนนั้นในโรงเรียนมีอาคารเรียนที่ทำด้วยปูน 1 อาคารซึ่งเป็นอาคารเดิมของกลุ่มผู้ก่อการร้าย มีอาคารถาวรทำด้วยไม้ 2 อาคาร เนื่องจากในโรงเรียนมีจำนวนนักเรียนมาก ดังนั้นในห้องหนึ่งจะมีนักเรียน 40-50 คน ต่อครู 1 คน ซึ่งในขณะนั้นมีครูสอนเพียง 7 คน ต่อนักเรียนหลายร้อยคน แต่ภายหลังจากที่ถนนสร้างเสร็จ ทางรัฐบาลได้ส่งเจ้าหน้าที่เข้ามาสร้างอาคารชั่วคราวให้ใหม่อีก 3 อาคาร เป็นอาคารชั้นเดียวทำด้วยโครงเหล็กถอดประกอบได้ เหตุที่อาคารทำด้วยโครงเหล็กถอดประกอบได้เพราะพื้นที่ดังกล่าวอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ไม่สามารถจะสร้างอาคารถาวรได้ จึงต้องสร้างอาคารชั่วคราวให้แทน ซึ่งทำให้เด็กนักเรียนไม่ต้องเข้าไปเรียนในห้องเรียนที่แออัดมากนัก จากที่ห้องหนึ่งมีนักเรียน 40-50 คน ก็ลดลงมาเหลือประมาณ 20-30 คน และครูในโรงเรียนก็เพิ่มมากขึ้นมาเป็น 13 คน เพราะความเจริญเข้ามาถึงหมู่บ้านทำให้ครูที่ถูกย้ายมาบรรจุที่นี่สามารถอยู่ที่นี่ได้โดยไม่ลำบาก

แต่ในขณะเดียวกัน ภายหลังจากการสร้างถนนก็ทำให้เกิดพื้นที่ว่างของหน่วยงานราชการ ก็คือ สถานีอนามัยของหมู่บ้าน ที่ทางเจ้าหน้าที่สถานีอนามัยได้ย้ายออกไปประจำอยู่ที่อื่น เพราะหลังจากที่ถนนดี เมื่อชาวบ้านเจ็บป่วยก็เลือกที่จะออกไปรับบริการรักษาพยาบาลที่สถานีอนามัยบ้านแผ่นดินทองซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านไม่มากนัก เป็นสถานีอนามัยที่มีขนาดใหญ่รับผิดชอบดูแลหลายหมู่บ้าน และมีอุปกรณ์ที่พร้อมกว่าด้วย ชาวบ้านจึงไปที่นั่นมากกว่ามาใช้บริการสถานีอนามัยในหมู่บ้านคน จึงทำให้หน่วยงานนี้ต้องถูกยกเลิกไป ปลดปล่อยให้ตัวสำนักงานว่างเปล่าไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไร

จากข้างต้นจะให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ในพื้นที่อยู่อาศัยของชาวบ้าน โดยเฉพาะพื้นที่ที่อยู่ริมถนนจะถูกใช้ประโยชน์หมด ไม่ว่าจะตั้งบ้านเรือนหรือตั้งร้านขายของ เป็นเหตุให้เกิดการขยายขนาดของหมู่บ้าน อีกทั้งยังมีการใช้ประโยชน์พื้นที่เพิ่มขึ้นของหน่วยงานราชการ ในขณะที่เดียวกันก็มีบางหน่วยงานที่ได้ถูกยกเลิกไป

3.2 การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่ทำการเกษตร

นอกจากการขยายพื้นที่อยู่อาศัยแล้ว พื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้านก็มีการขยายออกไป เป็นพื้นที่ที่กว้าง เจ้าหน้าที่ที่ประจำอยู่ที่นี้มานาน และพ่อค้าที่ขึ้นมาซื้อผลผลิตของชาวบ้านมานาน ให้ข้อสังเกตว่า ภายหลังจากถนนสร้างเสร็จ พื้นที่ป่าที่อยู่ระหว่างหมู่บ้านกับจุดรับส่งสินค้าได้ถูกใช้ประโยชน์ในการทำไร่ไปหมด ตั้งแต่ที่อยู่ริมถนนจนลึกเข้าไปในภูเขา ซึ่งแต่เดิมพื้นที่บริเวณนี้จะ เป็นป่าไม้เขี้ยวขจี แต่การสร้างถนนทำให้ชาวบ้านเกิดความต้องการและความสะดวกในการใช้ พื้นที่ทำการเกษตรเพิ่มมากขึ้น

เหตุที่กล่าวว่าชาวบ้านเกิดความต้องการในการใช้พื้นที่ทำการเกษตรเพิ่มมากขึ้น ก็เนื่องจาก ที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า เมื่อความเจริญเข้าสู่หมู่บ้านทำให้ชาวบ้านเกิดความอยากได้อะไรก็มีใน สิ่งของที่ฟุ่มเฟือย และทำให้แต่ละครัวเรือนเกิดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นเพิ่มมากขึ้น ชาวบ้านจึงจำเป็นต้องหาวิธีในการทำให้ตนเองมีรายได้เพิ่มมากขึ้น จากที่มีอาชีพทำไร่ก็จะต้องเพิ่มพื้นที่ทำไร่ให้มาก เพื่อจะได้ผลผลิตเพื่อการจำหน่ายให้มากตามมา ในขณะที่รูปแบบการเกษตรของชาวม้งเป็น ลักษณะการเกษตรแบบย้ายที่ หรือการเกษตรแบบไร่เลื่อนลอย (Shifting Cultivation, Primary Forest Swiddening หรือ Primary Forest Cultivation) นั่นคือ เป็นการเกษตรแบบตัด ฟัน โคน เฒ่า ในพื้นที่ที่จะทำการเพาะปลูก และเมื่อทำการเพาะปลูกไประยะหนึ่งกระทั่งดินเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ และมีปัญหาในเรื่องวัชพืช โรค แมลง ก็จะทิ้งพื้นที่เพื่อไปประกอบกิจการเกษตรในพื้นที่ใหม่ ยิ่งรอบ ๆ หมู่บ้านเป็นสภาพป่าไม้บริเวณกว้างเหมาะสำหรับทำการเกษตรจึงทำให้มีการขยายพื้นที่ทำการเกษตรเข้าไปในพื้นที่ป่าไม้เรื่อย ๆ แล้วปล่อยให้พื้นที่เดิมที่อยู่รอบ ๆ หมู่บ้าน กลายเป็นป่าฟื้นฟู

อีกทั้งการสร้างถนนทำให้เกิดความสะดวกในการขยายพื้นที่ทำกินอีกด้วย แต่ก่อนพื้นที่ป่าที่อยู่ระหว่างหมู่บ้านกับจุดรับส่งสินค้ายังไม่ถูกใช้ประโยชน์ในการทำเป็นพื้นที่ทำกิน อาจเนื่องมาจากพื้นที่ดังกล่าวอยู่ห่างไกลจากหมู่บ้าน การเดินทางจากหมู่บ้านมาถึงที่นี่ต้องใช้เวลานาน พื้นที่ มีความลาดชันสูง และยิ่งถ้าเป็นฤดูฝนไม่สามารถจะเดินทางด้วยถนนได้ แต่เมื่อถนนสร้างเสร็จแล้ว พื้นที่เหล่านี้ก็ถูกใช้ในการทำไร่ตั้งแต่บริเวณที่ติดกับถนนจนลึกเข้าไปในภูเขา เพราะการเดินทางจากหมู่บ้านมาที่นี่สะดวกและรวดเร็วขึ้น ด้วยการขับรถมาตามถนนแล้วเมื่อถึงจุดที่ใกล้กับที่ดิน

ของคนก็จะจอดรอไว้ข้างถนน แล้วก็เดินเข้าไปในไร่ อีกทั้งพื้นที่บริเวณนี้ก็ยังคงอยู่ใกล้กับจุดรับส่งสินค้า ทำให้เกิดความสะดวกในการขนย้ายผลผลิตจากไร่มาส่งให้พ่อค้าที่จุดนี้ จึงเป็นเหตุให้มีการจับจองพื้นที่แถวนี้เป็นบริเวณกว้าง

แต่จากการสอบถามชาวบ้านถึงการขยายพื้นที่ทำการเกษตรแล้วกลับพบคำตอบว่า ชาวบ้านไม่มีการขยายพื้นที่ทำการเกษตรมานานแล้ว ไม่ว่าจะก่อนมีการสร้างถนนสายใหม่หรือหลังจากที่ถนนสร้างเสร็จแล้วก็ตาม เพราะทางกรมป่าไม้ไม่ได้เข้ามาจำกัดพื้นที่ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้าน เนื่องจากพื้นที่เหล่านี้เป็นพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ จำเป็นที่จะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไว้ ดังนั้นจึงเห็นได้จากการที่ชาวบ้านได้อนุรักษ์ป่าไม้ในชุมชน ซึ่งจะมียู่ประมาณ 5 จุด ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ในชุมชนร่มรื่น มีต้นไม้ขนาดใหญ่

ในขณะที่ตามสภาพความเป็นจริงพื้นที่ป่าไม้ในบริเวณชุมชนมีมาก แต่พื้นที่ป่าไม้รอบ ๆ หมู่บ้านจนลึกเข้าไปในภูเขา ล้วนแต่เป็นพื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้านและเป็นไร่ชากหรือป่าฟื้นฟูไปหมด และจากการสัมภาษณ์บุคคลภายนอกที่เข้าออกหมู่บ้านเป็นประจำ และได้สังเกตเห็นถึงสภาพป่าไม้ทั้งก่อนและหลังจากมีการสร้างถนนใหม่ ก็ให้เห็นถึงสภาพป่าที่ถูกทำลายไปจากเดิม

เมื่อได้ทำการสอบถามเจ้าหน้าที่กองร้อยอาสารักษาดินแดนที่ 4 ที่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลในพื้นที่หมู่บ้านราษฎรภักดี ซึ่งมีสำนักงานอยู่ที่ว่าการอำเภอเทิง พบว่า ทางกรมป่าไม้ไม่ได้เข้าไปทำการจำกัดพื้นที่ที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้าน แต่เขตพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่เขตป่าสงวนจริง ซึ่งทางราชการได้กำหนดให้พื้นที่แถบลุ่มแม่น้ำหงาว นับรวมถึงพื้นที่ตำบลดับเต่าที่แม่น้ำสาขานี้ไหลผ่าน ให้เป็นพื้นที่เขตป่าสงวนแห่งชาติมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 แล้วเนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร อุดมไปด้วยไม้ใหญ่มีค่านานาพันธุ์ แต่ต่อมาเมื่อทางทหารที่มาร่วมมือกับชาวบ้านผลักดันผู้ก่อการร้ายออกไปจากพื้นที่ แล้วก็ได้ให้ชาวบ้านมั่งชาวจากคอยผาหม่นมาอาศัยอยู่บริเวณนี้ นั้น ก็ได้มีการแจ้งมาให้กรมป่าไม้ทราบ จนปัจจุบันนี้มีการตั้งหมู่บ้านเป็นหมู่บ้านหลักแล้ว ชาวบ้านก็มีอิสระเสรีในการหาพื้นที่ทำการเกษตรมานาน โดยรับรู้เพียงว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่เขตป่าสงวนเท่านั้น แต่โดยการกระทำแล้วไม่ได้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เลย และเนื่องจากบุคลากรของกรมป่าไม้มีน้อย จึงไม่มีโอกาสได้เข้าไปดูแลพื้นที่ดังกล่าว มีแต่เฉพาะเจ้าหน้าที่ของกองร้อยอาสารักษาดินแดนที่ 4 เท่านั้นที่ได้เข้าพื้นที่และมีการจับกุมชาวบ้านมั่งที่กำลังทำการโค่นเผาป่า แต่ไม่นานก็ต้องปล่อยตัวไปเนื่องจากความสงสาร จึงทำให้ชาวบ้านไม่มีความแรงกล้าในการบุกรุกพื้นที่ป่า

แต่ถึงแม้จะมีพื้นที่ป่าไม้ให้บุกรุกเข้าไปทำการเกษตรได้อีกเรื่อย ๆ แต่พื้นที่ดังกล่าวก็อยู่ไกลหมู่บ้านมากเกินไป ชาวบ้านต้องใช้เวลานานกว่าจะไปถึงไร่ และก็ต้องลำบากในการขนย้ายผลผลิตออกมาด้วย ดังนั้นก่อนจะมีการสร้างถนนไม่นาน ชาวบ้านเริ่มมีการปรับเปลี่ยนการใช้

ประโยชน์พื้นที่ทำการเกษตรของคนจากที่เคยทำไร่เลื่อนลอย ก็เปลี่ยนมาเป็นการเกษตรแบบ หมุนเวียน (Land Rotation, Secondary Forest Cultivation หรือ Secondary Forest Swiddening) โดยการตัด ฟัน โค่น เผา และทำไร่ในพื้นที่ป่าทุติยภูมิ หรือป่าฟื้นฟูใหม่ (Secondary Forest) และจะมีการหมุนเวียนกลับมาใช้พื้นที่ดินเดิมหลังจากที่คืนได้มีการพักตัว เพิ่มความอุดมสมบูรณ์ ให้แก่พืช จนสามารถทำการเพาะปลูกได้อีกครั้งหนึ่ง

นอกจากนั้นชาวบ้านก็ยังเปลี่ยนแปลงระยะเวลาการใช้พื้นที่ในการเพาะปลูก ด้วยการ เปลี่ยนปริมาณของชนิดพืชที่ปลูก แต่เดิมนั้นชาวบ้านจะปลูกชิงกันมาก แต่เนื่องจากว่าจึงสามารถ ปลูกได้ปีละ 1 ครั้ง และก็ต้องทิ้งพื้นที่ไปเพราะดินเสื่อมสภาพ ยิ่งถ้าปลูกชิงมากการหาพื้นที่ใหม่ก็มีมากขึ้น ชาวบ้านจึงหันมาปลูกกะหล่ำกันมากขึ้น เพราะสามารถปลูกกะหล่ำในพื้นที่หนึ่ง ๆ ได้นานถึง 5 ปี ดินจึงจะเสื่อมสภาพ และในปีหนึ่งสามารถปลูกกะหล่ำได้หลายครั้ง ครั้งหนึ่ง ใช้เวลาประมาณ 45 วันก็เก็บเกี่ยวผลผลิตได้แล้ว จึงทำให้ชาวบ้านที่ปลูกกะหล่ำสามารถขาย ผลผลิตได้บ่อยครั้ง ในขณะที่ชาวบ้านที่ปลูกชิงจะขายผลผลิตได้ปีละ 1 ครั้ง จึงทำให้ชาวบ้านหัน มาปลูกกะหล่ำกันมากขึ้น การหาพื้นที่ใหม่ในการทำการเกษตรก็น้อยลง ส่วนปริมาณพื้นที่ปลูก ข้าวและข้าวโพดนั้น ยังคงไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนักเพราะชาวบ้านยังจะต้องอาศัยข้าวในการ บริโภค

แต่ภายหลังจากที่ถนนสร้างเสร็จ ชาวบ้านได้มีโอกาสเข้าไปติดต่อค้าขายผลผลิตกับคน พื้นที่ล่าง ทำให้ได้พบเห็นพืชผลทางการเกษตรหลายอย่าง อีกทั้งทางศูนย์ส่งเสริมการเกษตร พื้นที่สูงก็ได้เข้ามาส่งเสริมให้ชาวบ้านเปลี่ยนจากการปลูกพืช ไร่มาเป็นพืชสวนหรือ ไม้ยืนต้นแทน ซึ่งแต่ก่อนทางศูนย์ส่งเสริมการเกษตรพื้นที่สูงก็ได้เข้ามาแนะนำ เพราะพบสภาพของการขยายพื้นที่ ทำการเกษตรที่มากเกินไป และชาวบ้านก็ประสบปัญหาการพังทลายของดิน โดยไม่มีวิธีป้องกัน หรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ถึงแม้จะมีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้ก็ตามที เพราะชาวบ้าน ไม่ยอมรับ ในความรู้นั้น อีกทั้งการปฏิบัติในการทำการเกษตรของทางราชการที่ให้ปลูกพืชเป็นขั้นบันได หรือปลูกหญ้าแฝกคลุมดินเพื่อป้องกันการพังทลายของดินนั้นก็เป็นเรื่องที่ยุงยาก ชับซ้อน ผู้ใช้วิธี การปลูกแบบเดิม ๆ ไม่ได้ โดยการหว่านเมล็ดที่ไหนดพืชก็ขึ้นที่นั่น ให้ทั้งความสะดวก และรวดเร็วกว่า จึงทำให้ชาวบ้านไม่มีการพัฒนาการทำการเกษตรของคน แต่เมื่อชาวบ้าน ได้เห็นการปลูกพืชของ คนพื้นที่ล่าง ได้เห็นถึงผลตอบแทนที่ได้รับ ทำให้ชาวบ้านเริ่มหันมาปลูกไม้ผลมากขึ้น อีกทั้งยังมี พ่อค้าจากพื้นที่ล่างเข้ามาให้การสนับสนุนในเรื่องกล้าไม้ และจะรับซื้อผลผลิตของชาวบ้าน จึงทำให้ ชาวบ้านมีความกระตือรือร้นที่จะปลูกไม้ผลกันมากขึ้น

ดังนั้นชาวบ้านจึง ได้ขอความช่วยเหลือจากศูนย์ส่งเสริมการเกษตรพื้นที่สูงให้ช่วยดูเรื่อง พืชที่เหมาะสมจะปลูกในพื้นที่ ซึ่งปัจจุบันนี้พื้นที่ในการปลูกไม้ผลประเภทลิ้นจี่มีมากขึ้น ในขณะที่

เดี๋ยวกันก็ทำอะไรควบคู่ไปด้วย แต่เนื่องด้วยชาวบ้านเพิ่งจะเริ่มปลูกไม้ผลยังไม่ทราบถึงผลตอบแทนที่ตนจะได้รับจึงมีเพียงไม่กี่ครัวเรือนที่ปลูกไม้ผล แต่ถึงกระนั้นเขาก็ได้มองเห็นถึงผลดีของการปลูกไม้ผล เพราะช่วยทำให้ปัญหาการพังทลายของดินน้อยลง เนื่องจากดินมีรากของต้นไม้ยึดไว้ อีกทั้งทางศูนย์ส่งเสริมการเกษตรก็ได้เข้ามาให้ความรู้ในเรื่องการปลูก ถึงแม้ชาวบ้านจะไม่ยอมรับในเรื่องการปลูกแบบขั้นบันได แต่ชาวบ้านก็ยอมรับที่จะปลูกพืชเป็นแนว เพื่อป้องกันการพังทลายของดิน และได้นำวิธีการปลูกพืชเป็นแนวนี้ไปใช้ในการปลูกพืชไร่ของตนด้วย นอกจากนี้ยังมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกพืชผักสวนครัวในพื้นที่ไร่และสวนของตน เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการหาซื้อวัตถุดิบในการประกอบอาหาร โดยให้ปลูกสลับกับพืชของตน หรืออาจจะปลูกเป็นแนวตามขอบเขตของพื้นที่ก็ได้

ในเรื่องการจับจองของนายทุนเพื่อจะเอาพื้นที่ไปใช้ในการทำธุรกิจ เช่น รีสอร์ท บ้านพักตากอากาศ เป็นต้น นั้นไม่มี เพราะจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้วว่าพื้นที่เหล่านี้ไม่มีเอกสารสิทธิ์ที่ถูกต้องตามกฎหมาย อีกทั้งยังเป็นพื้นที่เขตป่าสงวน เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ทำให้กรมป่าไม้ต้องอนุรักษ์พื้นที่ป่าเหล่านี้ไว้ จึงเป็นไปได้ยากที่จะมีนายทุนมาจับจองพื้นที่เหล่านี้ได้

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่ทางการเกษตรของชาวบ้าน ถึงแม้จะมีการขยายพื้นที่ไปมาก แต่ถึงกระนั้นชาวบ้านก็เริ่มที่จะลดปริมาณการใช้พื้นที่ลง ด้วยการเปลี่ยนรูปแบบการเกษตรจากไร่เลื่อนลอยมาเป็นไร่มนุญเวียน โดยเฉพาะการสร้างถนนใหม่ทำให้ชาวบ้านได้เห็นการปลูกพืชของคนพื้นต่าง และนำมาสู่การเปลี่ยนแปลงชนิดของพืชที่ปลูกจากการปลูกพืชไร่เริ่มเปลี่ยนมาเป็นการปลูกไม้ผลถาวรมากขึ้น ซึ่งแนวโน้มในอนาคตคาดว่า การปลูกไม้ผลของชาวบ้านจะมีมากขึ้น และจะเป็นการลดการขยายพื้นที่ทำการเกษตรของชาวบ้านไปด้วยในตัว